

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1084

26. SIJEČNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Blagdan svetog Vinka u Srijemu

Loza poškropljena vinom

SADRŽAJ

7

Konstitutivna sjednica
Narodna skupština
do 12. veljače

8

Bez napretka u zaštiti i promociji
prava hrvatske manjine
**Garantirani mandati ili
suspenzija sporazuma?**

12

Prof. dr. Tereza Horvat Skenderović,
osnivačica i dugogodišnja
predsjednica *Terra'sa*
**»Uvažavanje prirodnog
ujedno je uvažavanje
ljudskog«**

18

»Godine novog preporoda«:
100 godina od smrti Franje
Štefanovića (1879. – 1924.)
**Skladatelj
nije zaboravljen**

20

Borba poljoprivrednika s najezdom
glodavaca ne jenjava
**Stručnjaci:
Nakon trovanja,
rupe treba ZATRPATI**

34

XXXII. Razgovor u sklopu
Dana biskupa Ivana Antunovića
**Uključenost vjernika
laika – pravo, čast
i obveza**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić
(novinar)

Jelena Dulić Bako
(novinarka)

Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

A gdje su tu manjine?

Usporedbi s izborima od prije dvije godine republičko i pokrajinsko izborno povjerenstvo u kratkom je vremenu, mjesec dana poslije izbora, dodijelilo mandate zastupnicima koji će naredne četiri godine (tako je barem **Vučić** obećao) raditi u najvišim zakonodavnim tijelima Republike i Pokrajine.

Od 250 republičkih zastupnika njih 12 zastupnici su manjinskih stranaka. »Svoje« zastupnike imaju Mađari (6), Bošnjaci (2+2) Albanci (1) i Rusi (?) (1). U postotcima zastupnici stranaka nacionalnih manjina čine tek 4,8 posto.

Među 120 zastupnika u Skupštini Autonomne Pokrajine Vojvodine samo je deset zastupnika nacionalnih manjina: devet Mađara i opet (gle čuda) jedan zastupnik Ruske stranke. Procentulano (8,3 posto). Rezultat ipak bolji nego u Republici.

Ali ako ćemo o brojkama može i ovako: specifične interese oko 350.000 građana Srbije koji su se izjasnili kao pripadnici neke od nacionalnih manjina neće imati tko zastupati.

Ako napravimo istu takvu računicu za Pokrajinu, onda je više od 360.000 pripadnika nacionalnih manjina ostalo bez svojih autentičnih predstavnika u Skupštini AP Vojvodine. Bez zastupnika u pokrajinskoj skupštini nakon prosinačkih izbora ostali su Hrvati, Slovaci, Rusini, Rumunji, Crnogorci...

Znam, sada će netko od vas prokomentirati, pa zar nije dovoljno što je cenzus za ulazak u skupštinske klupe smanjen za stranke nacionalnih manjina? Očito nije. Izbori u Srbiji su uvijek izbori u kojima nam se nameće visoka politika, sudbonosna pitanja. Za i protiv EU, za i protiv Rusije, za Srbiju s Kosovom ili Srbiju bez Kosova, za veće plaće i mirovine... I u tim velikim za i protiv izgube se regionalni problemi, specifični interesi manjina... Još ako se sudbonosnim odlukama koje birači trebaju donijeti kada uzmu izborni listić pridoda i malo nesuptilnog pritiska i nezakonitih radnji, a bilo je toga još koliko, jedna manjinska stranka, s nekoliko desetaka tisuća svojih pripadnika borbu je izgubila i prije dana izbora.

Takvih briga manjine u Hrvatskoj su pošteđene. Ne samo najbrojnija srpska nacionalna manjina već i mađaraska, talijanska... I ne samo u Saboru već i na nižim, ne manje važnim, razinama vlasti. Sigurni su. Zastupnici u Saboru, sudjelovanje u vlasti u županijama i općinama im garantirano.

Nije li to isto garantirano i za hrvatsku manjinu u Srbiji? Jeste. Podsjetit ću, Međudržavnim sporazumom, a ove godine dva su desetljeća od njegovog potpisivanja.

Jeste: provođenje tog sporazuma značilo bi mijenjanje izbornog sustava u Srbiji, ne bi se mogle izuzeti ni druge manjine. Ali ne bi to trebala biti prepreka, naročito poslije ovotjedne izjave premijerke Vlade u tehničkom mandatu **Ane Brnabić**: »Srbija je uspješan primjer za rješavanje pitanja nacionalnih manjina«.

Neka dio te uspješnosti bude i ozbiljan rad na Međudržavnom sporazumu i izbornim zakonima koje povlači njegova primjena. Ili ćemo se ljudi praviti barem još 20 godina?

Z. V.

»Naši odnosi mogu i moraju biti bolji u budućnosti«

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** razgovarao je na marginama Svjetskog ekonomskog foruma u Davosu s premijerom Hrvatske **Andrejom Plenkovićem** i istaknuo kako je uvjeren da odnosi dvije države »mogu i moraju biti bolji u budućnosti«.

»Kratak razgovor s Andrejom Plenkovićem o odnosima Srbije i Hrvatske za koje vjerujem da mogu i moraju biti bolji u budućnosti«, napisao je Vučić na Instagramu.

Ovaj susret pozdravio je predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**.

»Ovakvi susreti između predsjednika Republike Srbije Aleksandra Vučića i hrvatskoga premijera Andreja Plenkovića, a još više poruke koje čitamo, uvijek su za pozdraviti! Bolji odnosi između Srbije i Hrvatske za posljedicu imaju bolji položaj nacionalnih manjina! DSHV će kao odgovorni partner nastaviti davati svoj prinos ostvarenju toga cilja«, objavio je Žigmanov na platformi X.

FOTO: FB stranica Aleksandar Vučić

Grlić Radman: U interesu Srbije i Hrvatske su dobri odnosi

Hrvatski premijer **Andrej Plenković** i predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** razgovarali su u srijedu na marginama Svjetskom gospodarskog foruma u Davosu. O tom sastanku govorio je ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman**.

»I prošle godine smo dogovorili redoslijed koraka u rješavanju otvorenih bilateralnih pitanja. To je išlo vrlo slabo. Ovo je bio razgovor na ekonomskom forumu, razgovaralo se o izborima u Srbiji, u interesu Srbije i Hrvatske je da imaju dobre odnose sa susjedima i da rješavaju bilateralna pitanja«, rekao je Grlić Radman.

Na pitanje o mogućim službenim sastancima u budućnosti, ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske Gordan Grlić Radman je kazao kako se Srbija opredijelila za europski put i mora ispuniti sve one uvjete i kriterije koji se od nje očekuju.

»Mora razvijati i promovirati regionalnu stabilnost, jačati dobru, prijateljsku suradnju sa svim zemljama zapadnog

FOTO: HINA

Balkana, tako da se nadam da će nakon formiranja vlade uslijediti sigurno određeni susreti koji su bili nagoviješteni i prošle godine kada smo najavili hodogram onih aktivnosti koje bi onda dovele do konačnog susreta na višoj razini«, kazao je Grlić Radman.

Na pitanje o tome hoće li čelnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** zadržati mjesto u Vladi, Grlić Radman je kazao kako nema o tome nikakvih informacija, ali da je važno da postoji pravni mehanizam u Srbiji za osiguranje poli-

tičke zastupljenosti hrvatske manjine.

»Žigmanov, ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u prethodnoj vladi, nije na posljednjim izborima osvojio mandat u Narodnoj skupštini Srbije. Nama je bitno osigurati, bez obzira na to koji je ishod izbora, da Hrvati imaju svog predstavnika kao što Srbi (u Hrvatskoj) imaju svoje predstavnike, a temeljem sporazuma iz 2004. godine. To obvezuje potpisnike toga sporazuma«, kazao je Grlić Radman.

H. R.

DSHV: I pitanje političke participacije Hrvata u Srbiji u raspravi u Europskom parlamentu

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini pozdravio je to što je pitanje političke participacije Hrvata u Srbiji bila tema o kojoj su govorili hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu tijekom plenarne rasprave o situaciji u Srbiji nakon parlamentarnih, pokrajinskih i lokalnih izbora. Nakon rasprave, u kojoj je sudjelovalo najviše članova klubova zastupnika Europske pučke stranke te Progresivnog saveza socijalista i demokrata, najavljeno je da će Europski parlament 8. veljače usvojiti rezoluciju na ovu temu.

»Za Hrvate u Srbiji i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je od velike važnosti da je i pitanje političke participacije Hrvata u Srbiji bila tema u raspravi pojedinih eurozastupnika, što se prvi puta dogodilo u povijesti«, navodi se u priopćenju DSHV-a.

Kako DSHV navodi, zastupnica Europske pučke stranke iz redova Hrvatske demokratske zajednice **Željana Zovko** u svojem se intervjuu osvrnula na temu rasprave, ustvrdivši kako je »još rano donositi zaključke o regularnosti izbora u Srbiji, dok ne dobijemo konačno izvješće ODIHR-a«. Zovko je kazala i kako je »u ovom trenutku bitno za put Srbije da radi na daljnjim koracima prema demokratizaciji zemlje, izbornog procesa, a iznad svega javnog diskursa. Očekujemo i brže formiranje vlasti, s obzirom na pokazatelje o velikoj zastupljenosti stranke na vlasti u parlamentu«, kazala je ona.

»Ono što mene prvenstveno brine, kao zastupnicu Hrvata u Europskom parlamentu, gdje god oni bili, je da Srbija pokaže reciprocitet u pristupu i tretiranju hrvatske manjine, i da budu dionici u vlasti kad već, zbog izbornog sustava, nisu ušli u parlament. Također, bitno je da se otvori dijalog oko pitanja nediskriminatorne uporabe

hrvatskoga jezika i poštivanja hrvatske kulturne baštine i tradicije u Srbiji«, navela je Zovko, dodaje se u priopćenju.

I hrvatski zastupnik **Tonino Picula**, iz redova Socijalista/demokrata, također je spomenuo da su izbori u Srbiji održani u ozračju »nepoštovanja bilateralnog sporazuma o zaštiti manjina«, što za posljedicu ima i izostanak političkog predstavništva hrvatskog nara-

da u Srbiji. O političkoj participaciji Hrvata u Srbiji govorio je i eurozastupnik **Ladislav Ilčić**.

»Dijelovi intervenata zastupnika (koji dolaze iz politički suprotstavljenih skupina), i spominjanje (post)izborne situacije u kojoj se nalaze Hrvati u Srbiji, bili su jedini koji su se čuli izvan dominantnog konfliktnog diskursa na glavnu temu rasprave. DSHV se na tome zahvaljuje eurozastupnicima! Nerado ali uporno ukazujemo i potvrđujemo, uoči 20. obljetnice potpisivanja Bilateralnog sporazuma o zaštiti manjina između Republike Hrvatske i Republike Srbije, da je ovako dugo kašnjenje u primjeni dijela Sporazuma koji se odnosi na pitanje sudjelovanja manjina u procesima donošenja odluka na način zajamčenih mandata od strane jedne države potpisnice, Hrvate nanovo dovelo u neravnopravni i nepravedni položaj. On nije riješen srbijanskim izbornim zakonodavstvom. Uz zagovaranje upravo takvog ishoda nakon dva desetljeća, dok se on ne dogodi, DSHV ističe potrebu iznalaženja drugih, makar ad hoc, mehanizama osiguravanja sudjelovanja legitimnih političkih predstavnika hrvatske manjine u procesima donošenja odluka na sve tri teritorijalne razine vlasti u Republici Srbiji«, zaključuje se u priopćenju DSHV-a.

H. R.

Brnabić i Hill o unaprjeđenju položaja nacionalnih manjina

Premijerka **Ana Brnabić** razgovarala je 22. siječnja sa šefom misije OEES-a **Janom Bratuom** i veleposlanikom SAD-a u Srbiji **Christopherom Hillom** o mjerama koje Vlada Srbije provodi radi unaprjeđenja položaja nacionalnih manjina. Brnabić je sa sugovornicima razgovarala o načinima za dalje unaprjeđenje položaja manjina u Srbiji, dodajući da se razvoj društva u cjelini i jačanje međusobnog povjerenja postiže isključivo u duhu tolerancije, dijalogom i kroz rješavanje izazova manjina, čemu je politika Vlade Srbije posebno posvećena.

Srbija je uspješan primjer za rješavanje pitanja nacionalnih manjina, o čemu svjedoči kontinuiran rad na unaprjeđivanju zakona i drugih akata u vezi s adekvatnom primjenom jezika i pisma nacionalnih manjina, dodala je premijerka, priopćeno je iz Vlade Srbije.

Brnabić je u tom kontekstu istakla i reprezentativnost manjina u političkim i demokratskim procesima.

Sugovornici su premijerki prenijeli da će nastaviti suradnju, koja je i do sada davala značajne rezultate i naglasili važnost podrške kontinuiranog dijaloga na nacionalnoj i regionalnoj razini po ovom pitanju.

Skoplje: Usvojena deklaracija o planu rasta regije

Za zapadni Balkan šest milijardi eura

Lideri zapadnog Balkana usvojili su na skupu »Plan rasta: Zapadni Balkan i Europska unija« održanom u Skoplju zajedničku izjavu u kojoj se ističe izuzetan značaj suradnje u regiji i ukazuje da Plan rasta predstavlja novu priliku za promociju ekonomskog i socijalnog približavanja Europskoj uniji.

U izjavi od 11 točaka navodi se da zajednički naponi zemalja zapadnog Balkana imaju za cilj ne samo jačanje integracije regije već i približavanje široj integraciji u jedinstvenom tržištu EU kroz posvećenost unaprjeđenju slobode kretanja kapitala, robe, usluga i ljudi.

Na sastanku u Skoplju su sudjelovali najviši dužnosnici Albanije, BiH, Crne Gore i Kosova, a Srbiju je predstavljao predsjednik **Aleksandar Vučić**, te generalni direktor za susjedstvo i pregovore o proširenju u Europskoj komisiji **Gert Jan Kopman** i pomoćnik državnog tajnika SAD-a za europska i euroazijska pitanja **James O'Brien**.

Europska komisija usvojila je Plan EU za zapadni Balkan u vrijednosti od šest milijardi eura. Plan ima za cilj ekonomski rast regije u razdoblju 2024.-2027.

Provedba plana od šest milijardi eura uvjetovana je ispunjavanjem reformi i međusobnom suradnjom zemalja regije. Cilj je zajedničko tržište zapadnog Balkana, koje će imati pristup europskom tržištu i prije nego što zemlje postanu punopravne članice EU.

Plan je da kompanije i građani iz regije uživaju četiri slobode EU – kretanja ljudi, kapitala i usluga, te mogućnost rada gdje žele.

Predsjednik Vučić rekao je da se na sastanku u Skoplju prvi put razgovaralo samo o ekonomskim pitanjima, ističući da postoje velike razlike u političkim i da je Srbija već predstavila projekte koji se odnose na privredne projekte u okviru Europskog plana za privredni rast.

»Što se tiče Srbije, predstavili smo naš plan ekonomskog rasta za iduće tri godine i on je u skladu s onim što radimo s EU. Učinit ćemo sve da reforma bude takva da imamo pristup financijskim sredstvima što prije, sa svima ostalima«, rekao je Vučić.

Premijer Sjeverne Makedonije **Dimitar Kovačevski** nakon sastanka o Planu za rast regije zapadnog Balkana, na kojem je bio domaćin, istakao je da je Plan za rast

zapadnog Balkana »do sada najozbiljnija potvrda EU da će region imati konkretan plan za efikasnu europsku integraciju«.

»Ovaj instrument je za nas trenutak proboja. Njime će zemlje zapadnog Balkana ubrzati fundamentalne reforme, stvarajući vezu između zajedničkog regionalnog tržišta,

FOTO: Beta

šta, a u tom procesu pristup dodatnoj financijskoj pomoći postaje ključni element. Instrument za reforme i rast djeluje kao financijski stup koji podržava reforme«, kazao je Kovačevski.

Europska unija je u prosincu prošle godine poručila zemljama zapadnog Balkana kako više nema vremena da čekaju da normaliziraju međusobne odnose već se to mora uraditi brzo, kao uvjet da se iskoriste sredstva iz plana za ekonomski rast.

Trenutno Kosovo i Srbija, uz posredovanje EU, vode dijalog u Bruxellesu za normalizaciju odnosa. Njihov napredak u dijalogu naveden je kao uvjet za pristup ovim fondovima EU, navodi Radio Slobodna Europa.

Pomoćnik američkog državnog tajnika za Europu i Euroaziju James O'Brien pozvao je u ponedjeljak Kosovo i Srbiju da provedu Ohridski sporazum o normalizaciji odnosa i ponovio stajalište Washingtona da se obje strane moraju posvetiti dijalogu koji moderira EU, a SAD podržavaju kao uvjet eurointegracija.

H. R.

Konstitutivna sjednica Narodne skupštine do 12. veljače

Republička izborna komisija (RIK) donijela je 23. siječnja rješenje o dodjeli mandata. Predsjednik RIK-a Vladimir Dimitrijević podsjetio je da je RIK na sjednici, održanoj 12. siječnja, u skladu sa Zakonom o izboru narodnih zastupnika, usvojila ukupan izvještaj o rezultatima izbora za zastupnike. Nakon proglašenja izbornih rezultata teku zakonski rokovi te se u skladu s time parlament treba konstituirati do 12. veljače.

duje zastupničke mandate. Skupština je konstituirana potvrđivanjem mandata dvije trećine od ukupno 250 zastupnika, čime započinje i novi saziv.

Predsjedavajućem, odnosno predsjedniku Narodne skupštine u radu pomaže po jedan, najmlađi, narodni zastupnik s četiri izborne liste koje su dobile najveći broj zastupničkih mandata i generalni tajnik Narodne skupštine.

Nakon potvrđivanja mandata zastupnici polažu prisegu. Na istoj sjednici predviđen je i izbor predsjednika i potpredsjednika Narodne skupštine, imenovanje generalnog tajnika Narodne skupštine, izbor članova radnih tijela parlamenta, kao i izbor članova stalnih parlamentarnih delegacija u međunarodnim institucijama.

Prijedlog kandidata za predsjednika Narodne skupštine podnosi najmanje 30 zastupnika.

Zastupnik sudjeluje u predlaganju samo jednog kandidata za predsjednika Narodne skupštine, a predsjedavajući dostavlja zastupnicima sve primljene prijedloge kandidata za predsjednika parlamenta.

O prijedlogu kandidata otvara se zatim pretres, nakon čega predsjedavajući utvrđuje listu kandidata za predsjednika Narodne

skupštine po azbučnom redu prezimena.

Prije negoli će se birati predsjednik parlamenta donosi se odluka hoće se glasati tajno ili javno. Ukoliko Narodna skupština odluči da se glasa javno, glasa se prozivkom.

Za predsjednika parlamenta je izabran zastupnik za koga je glasala većina od ukupnog broja zastupnika.

Rok za formiranje Vlade Srbije je 90 dana od dana konstituiranja Skupštine, a kandidata za predsjednika Vlade Narodnoj skupštini predlaže predsjednik Republike, nakon što sasluša mišljenje predstavnika izabranih izbornih lista.

Kada kandidat za predsjednika Vlade predstavi svoj program i predloži sastav na sjednici Narodne skupštine, o kandidatu za predsjednika Vlade, programu i kandidatima za članove Vlade otvara se pretres. Odmah po završetku pretresa predsjednik Narodne skupštine zakazuje dan za glasanje o programu Vlade i izboru predsjednika i članova Vlade.

Vlada je izabrana ako je za njen izbor glasala većina od ukupnog broja zastupnika.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** izjavio je da se konstitutivna sjednica novog saziva Skupštine Srbije može očekivati od 1. veljače, a da će nova Vlada biti formirana do 15. ožujka.

FOTO: Narodna skupština RS

Ovaj izvještaj je objavljen u *Službenom glasniku Republike Srbije* istog dana, također i na mrežnoj stranici Republičke izborne komisije, čime su se stekli uvjeti da komisija dodijeli mandate kandidatima s izbornih lista koji su osvojili zastupničke mandate, rekao je Dimitrijević.

Od ukupno 250 mandata, lista »Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane« osvojila je 129 mandata, lista »Srbija protiv nasilja« 65, »Ivica Dačić – premijer Srbije« 18, »Nada za Srbiju« 13, »Mi – glas iz naroda« 13, Savez vojvođanskih Mađara 6, »Ujedinjeni za pravdu – Ušame Zukorlić, Tomislav Žigmanov« 2 mandata, »SDA Sandžaka Sulejman Ugljanin« 2, »Politička borba Albanaca se nastavlja Šaip Kamberi« 1 mandat i »Ruska stranka – Slobodan Nikolić« 1 mandat.

Dimitrijević je, odgovarajući članu RIK-a **Tanasiju Marinkoviću**, koji je tražio prekidanje postupka zbog žalbe liste »Srbija protiv nasilja«, rekao kako je RIK dobio presudu Upravnog suda, kojom se žalba koalicije »Srbija protiv nasilja«, a koja je podnesena protiv ukupnog izvještaja i rezultata izbora za narodne zastupnike odbija po svim razlozima koji su navedeni u žalbi.

Poslije dodjele zastupničkih mandata konstituiranje Narodne skupštine se očekuje 12. veljače. Na prvoj sjednici, koju saziva predsjednik parlamenta iz prethodnog saziva, a kojom predsjedava najstariji zastupnik, potvr-

Bez napretka u zaštiti i promociji prava hrvatske manjine

Je li konačno došlo vrijeme za garantirane mandate ili je pak vrijeme za suspenziju sporazuma?

Sve dok se ovaj sporazum ne implementira u potpunosti, hrvatska manjina u Srbiji će biti u lošijem položaju u odnosu na srpsku u Hrvatskoj. Srpska manjina u Hrvatskoj uživa značajne političke beneficije kroz zajamčene mandate i pozicije u svim strukturama vlasti

Izbori održani 17. prosinca u Srbiji, za Narodnu skupštinu Srbije i Skupštinu Autonomne Pokrajine Vojvodine, predstavljali su ključni politički događaj, osobito za manjinske zajednice uključujući i hrvatsku. U okviru koalicije »Ujedinjeni za pravdu«, koju

su činili Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Stranka pravde i pomirenja, predstavnici hrvatske manjine su, unatoč značajnim naporima i angažmanu, nažalost, ostali bez zastupničkih mandata. Ovaj ishod izbora ponovno je istaknuo dugogodišnji problem nedovoljne političke reprezentacije hrvatske manjine u srpskom parlamentu, problem koji se proteže kroz više izbornih ciklusa, sugerirajući strukturalne slabosti u izbornom sistemu koji ne uspijeva adekvatno reflektirati etničku i kulturnu raznolikost društva.

Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj

U samome središtu ovoga konteksta upečatljivo je uspoređivanje sa statusom srpske manjine u Hrvatskoj, gdje su značajne razlike u političkoj zastupljenosti i sudjelovanju u državnim strukturama evidentne. Srpska manjina u Hrvatskoj, za razliku od hrvatske u Srbiji, ima osigurana tri zastupnika u Hrvatskom saboru, što za po-

zitivnu posljedicu istodobno osigurava zauzimanje i visokih državnih pozicija, uključujući funkcije državnih tajnika. Institut zajamčenih mandata istodobno osigurava zastupljenost u regionalnoj i lokalnoj vlasti, što sve skupa osigurava sudjelovanje srpske manjine u političkim procesima i kreiranju politika. Ova razlika u tretmanu manjinskih zajednica između dviju zemalja ne samo da ističe potrebu za sveobuhvatnijom političkom integracijom hrvatske manjine u Srbiji već i ukazuje na potencijalne koristi od primjene modela koji bi osigurao veću zastupljenost i utjecaj manjinskih zajednica u političkom životu.

Ovo nas dovodi do iznimne potrebe za implementacijom bilateralnog sporazuma iz 2004. godine između Srbije i Hrvatske o zaštiti nacionalnih manjina, preciznije članka 9. sporazuma, osobito u kontekstu reciprociteta u zastupljenosti na svim razinama vlasti. Sporazum, koji predviđa jednak tretman manjinskih zajednica u obje države, još uvijek nije u potpunosti implementiran, napose institut zajamčenih mandata u Srbiji, a njegova primjena bi značila značajno unaprjeđenje položaja hrvatske manjine. Implementacija ovog sporazuma ne bi samo predstavljala ispunjenje međunarodnih obaveza već bi i poslužila kao jasan pokazatelj posvećenosti Srbije demokratskim principima i međudržavnoj suradnji. Ovo je iznimno važno za cjelokupan integracijski put Srbije u Europsku uniju, gdje se poštivanje manjinskih prava i recipročni odnosi sa susjednim zemljama smatraju ključnim kriterijima. Stabilizacija odnosa s Hrvatskom i ispunjavanje obaveza prema hrvatskoj manjini mogli bi poslužiti kao gesta koja bi poslužila kao nastavak dobro-

susjedskih odnosa, promovirajući uzajamno poštovanje i priznavanje manjinskih prava kao ključnog aspekta demokratskog društva.

Izborni sustav i manjinske zajednice

Prošlogodišnji prosinački izbori još su jednom naglasili potrebu za dubokim promišljanjem o izbornom sustavu u Srbiji, a osobito o načinu na koji se tretiraju manjinske zajednice, u našem kontekstu, hrvatska manjina, i to upravo u političkome procesu. Osiguranje političke reprezentacije hrvatske manjine (ne i samo isključivo kroz broj mandata već i kroz stvarni utjecaj u donošenju odluka) ključno je za izgradnju pravednijeg, inkluzivnijeg i stabilnijeg društva u Srbiji, u kojem se glas svakog pojedinca, bez obzira na etničku pripadnost, cijeni i poštuje. Primjena bilateralnog sporazuma iz 2004. godine između Srbije i Hrvatske, koji se odnosi na zaštitu prava hrvatske manjine i usvajanje modela garantiranih mandata mogli bi biti prvi koraci k ostvarenju ovog cilja. Ovi koraci ne samo da bi osigurali da se glasovi hrvatske manjine čuju i uvažavaju u političkom procesu već bi i doprinijeli jačanju odnosa Srbije s Hrvatskom (što je u vanjskopolitičkome kontekstu jedna od najvećih nužnosti!).

Međutim, sve dok se ovaj sporazum ne implementira u potpunosti, hrvatska manjina u Srbiji će biti u lošijem položaju u odnosu na srpsku u Hrvatskoj. Srpska manjina u Hrvatskoj uživa značajne političke beneficije kroz zajamčene mandate i pozicije u svim strukturama vlasti, dok hrvatska manjina u Srbiji ostaje marginalizirana i bez adekvatnoga predstavljanja u svim zakonodavnim tijelima i

na razini izvršne vlasti u lokalnim tijelima. Ova disproporcija u tretmanu manjinskih zajednica u dvjema (najbližim) susjednim zemljama ne samo da stvara osjećaj nepravde i neravnopravnosti među pripadnicima hrvatske zajednice u Srbiji već i stavlja dodatni visoki tlak na bilateralne odnose između Srbije i Hrvatske. U tom kontekstu, implementacija bilateralnog sporazuma i uvođenje garantiranih mandata za hrvatsku manjinu u Srbiji ne bi samo bila korak k ispunjenju međunarodnih obaveza Srbije već bi i značajno doprinijela poboljšanju međuetničkih odnosa, te bi poslužila kao model dobrosusjedstva i regionalne suradnje. Također, ovo bi bilo presudno za proces europskih integracija Srbije, jer bi demonstriralo njezinu posvećenost poštivanju ljudskih i zaštiti manjinskih prava, što su ključni kriteriji za članstvo u Europskoj uniji. U svjetlu iznesenih činjenica, neuspjeh u implementaciji sporazuma dvadeset godina nakon njegovog potpisivanja izaziva ozbiljne zabrinutosti i stavlja pod znak upita njegovu daljnju relevantnost, a dvadesetogodišnje neimplementiranje potpisanoga dodatno potvrđuje i produbljuje nejednakost u tretmanu hrvatske manjine. Ovaj kronični nedostatak napretka u zaštiti i promociji prava hrvatske manjine ne samo da ukazuje na nedostatak političke volje već i stvara osjećaj nepravde i marginalizacije unutar hrvatske zajednice. Ako sporazum ostane neimplementiran, postavlja se temeljno pitanje njegove efikasnosti i opravdanosti, što u takvim okolnostima dovodi do toga da pitanje suspenzije sporazuma može postati neizbježno.

Darko Baštovanović, M. A. Politologije

Predstavljen program »Skok u budućnost – Srbija EXPO 2027«

Ulaganja u visini jednogodišnjeg proračuna Srbije

Vučić je u Palači Srbija predstavio ključne segmente sveobuhvatnog razvoja Srbije, među kojima su programi za podizanje životnog standarda građana, projekti u području znanosti i tehnologije, obrazovanja, razvoja infrastrukture, industrijalizacije, energetike, zaštite okoliša, poljoprivrede, zdravstva, turizma, kao i u drugim područjima od nacionalnog značaja

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** najavio je u subotu, 20. siječnja, na predstavljanju programa »Skok u budućnost – Srbija EXPO 2027« da će za 3,5 do 4 godine za sve projekte, uključujući EXPO 2027, država uložiti 17,8 milijardi eura, što je na razini jednogodišnjeg proračuna Srbije.

Vučić je u Palači Srbija predstavio ključne segmente sveobuhvatnog razvoja Srbije, među kojima su programi za podizanje životnog standarda građana, projekti u području znanosti i tehnologije, obrazovanja, razvoja infrastrukture, industrijalizacije, energetike, zaštite okoliša, poljoprivrede, zdravstva, turizma, kao i u drugim područjima od nacionalnog značaja. Posebno je obrazložio koncept planiranja i izgradnje složene infrastrukture u okviru realizacije Međunarodne specijalizirane izložbe EXPO 2027 u Beogradu, koji će predstavljati investicijsku jezgru u predstojećem razdoblju. Istaknuo je pri tome da će Srbija držati svoje javne financije pod kontrolom i da javni dug ne smije nijednog trenutka biti blizu ili prijeći 60 posto, što je obveza iz Mastrihta, ali i zakonska obveza.

Vučić je izrazio uvjerenje da će Srbija 2027. godine, ukoliko bude bila uspješna i uradi sve što je zamišljeno, povećati svoj bruto domaći proizvod na 92,7 milijardi eura – što će biti za više nego tri puta bolji rezultat od onog koji je imala 2012. godine. Među ostalim, rekao je da će se Srbija boriti da sačuva mir, ali štiteći svoju zemlju i svoj Ustav, te da će pokušati ubrzati svoj europski put, čuvajući svoje tradicionalne prijatelje, slobodu i nezavisnost.

Životni standard – plaće, mirovine, davanja

Vučić je rekao kako je prosječna plaća u Srbiji trenutno 836 eura, najavivši da će ove godine ona dostići 958 eura, sljedeće 1.056 eura, a da će 2027. biti 1.400 dok će u Beogradu biti 1.800 eura. Prosječna mirovina je, prema njegovim riječima, sada 391 eura, a očekuje se da do 2027. godine bude 650 eura.

Najavio je da će država od travnja ili svibnja ove godine za rođenje prvog djeteta davati 500.000 dinara, za drugo dijete 600.000 dinara, a za treće i četvrto dijete još i više.

Predsjednik Vučić je rekao da je u Srbiji siromaštvo smanjeno s 26,7 posto na 20 posto, te ga žele do 2027. smanjiti na 16,7 posto. Također je rekao da će u iduće tri godine biti povećan proračun za rijetke bolesti – prve godine 85 milijuna eura, pa 150 milijuna eura, a na kraju 200 milijuna eura, i da će gotovo sva rodilišta biti rekonstruirana. Najavio je i da će svaka općina u Srbiji imati digitalni mamograf, kao i da će 57 bolnica dobiti magnetnu rezonancu.

Energetika, ceste, poljoprivreda

Govoreći o ulaganjima na polju energetike, Vučić je rekao kako je potrebno krenuti s izgradnjom reverzibilne HE Đerdap 3 i da su u tijeku završni radovi na TE Kostolac B3. Rekao je kako imamo velike projekte izgradnje samobalansiranih solarnih elektrana, kao i vjetroelektrane Kostolac, i potvrdio da će Srbija nastaviti s pomažanjem i subvencioniranjem svih kompanija koje imaju dobar i dugoročan plan ulagati u našu zemlju, kao i da će domaće kompanije u tom smislu uvijek imati prednost.

Vučić je podsjetio na to da je Srbija od 2012. godine napravila 468 kilometara auto-cesti i brzih prometnica, a da je plan da se uradi još 487 kilometara, što je ukupno 955 kilometara prometnica u razdoblju od 15 godina.

Što se tiče poljoprivrede, rekao je da će najbrže rasti subvencije za stočare, prije svega govedare, i do 70 posto u predstojeće tri godine.

Tehnologija i znanost

Predsjednica Vlade **Ana Brnabić** istakla je u obraćanju kako se očekuje da, zahvaljujući ulaganju u sektor informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT), izvoz u ovom sektoru do 2027. bude 10 milijardi eura, podsjetivši da je prošle godine taj izvoz iznosio između 3,5 i 3,6 milijardi eura. Time će u ovom sektoru biti zaposleno 140.000 ljudi, rekla je, napomenuvši da je 2012. godine u tom sektoru radilo otprilike 50.000 ljudi. Ona je rekla da digitalizacija i umjetna inteligencija fundamentalno

mijenjaju Srbiju i da će specijalna međunarodna izložba EXPO 2027 predstaviti naprednu sliku Srbije u području IKT-a.

Brnabić je poručila kako u području visokih tehnologija imaju dva fokusa – biotehnologiju i umjetnu inteligenciju te da će do 2027. u umjetnu inteligenciju uložiti oko 70 milijuna eura plus privatni kapital, koji je, kako je rekla, već krenuo dolaziti u Srbiju. Rekla je da ćemo do kraja godine imati jedno super-računalo u što će uložiti dodatnih 30 milijuna eura do kraja 2025., koje će biti dano na besplatno korištenje mladim ljudima, koji će ponuditi rješenja za primjenu umjetne inteligencije u područjima kao što je državna uprava, promet, energetika, zdravstvo.

Premijerka je najavila dodatno ulaganje između 150 i 200 milijuna eura u znanstvenu, istraživačku, inovacijsku infrastrukturu, i proširenje zgrada Znanstveno tehnološkog parka Niš, zatim u Čačku, Beogradu i u Novom Sadu.

Kompleks EXPO 2027

Potpredsjednik Vlade i ministar financija **Siniša Mali** je, govoreći o izgradnji objekata za EXPO 2027, rekao da će se taj kompleks prostirati na 250 hektara, da su pripremni radovi počeli u srpnju prošle godine, a da se na proljeće očekuju radovi iznad zemlje.

»Tamo dovodimo vodovodnu i kanalizacijsku mrežu, gradimo trafostanice, novu petlju, 10 kilometara bulevara i putova i sve to mora biti gotovo do 1. prosinca 2026. godine«, rekao je Mali i objasnio da će tu biti sajamski kompleks, zajedno s kompleksom EXPO 2027, rezidencijalni kompleks s 1.500 stanova, novi akvatić centar za

vođene sportove i novi nacionalni stadion koji će imati 52.000 sjedišta i biti gotov do kraja 2026.

Prema njegovim riječima sajam će se prostirati na 25 hektara, a više od 100 zemalja sudjelovat će na manifestaciji EXPO 2027 i doći će oko tri milijuna posjetitelja.

Mali je istaknuo i da se, iako je Prokop otvoren, radovi na ovoj željezničkoj postaji nastavljaju. Gradi se veliki poslovni park s osam poslovnih zgrada, pri čemu će u jednoj od njih biti Beogradska burza, zatim Komisija za hartije od vrijednosti, Centralni registar za hartije od vrijednosti.

Beograd će dobiti i novu željezničku postaju na Novom Beogradu koja će biti povezana s beogradskom autobusnom postajom koja će biti u funkciji već u idućih nekoliko mjeseci.

Mali je rekao da će lokacija sadašnjeg Beogradskog sajma dobiti novi izgled, pri čemu će Hala 1 biti sačuvana i postat će epicentar kulture, jer će se tamo napraviti tri operne dvorane i bit će mjesto za baletne i operne trupe.

Ministrica znanosti, inovacija i tehnološkog razvoja **Jelena Begović** ukazala je na to da je projekt BIO4 kampus rezultat strategijskog razmišljanja i strategijske odluke države da ulaže u mlade i u nove tehnologije i najavila da će biti završen do konca 2026. godine.

Rekla je kako je ovo pojedinačno najveće ulaganje u znanost i mlade ikada u Srbiji, a i u širem okruženju, jer će 450 milijuna eura biti uloženo u izgradnju ovog kampusa u kojem će raditi više od 4.000 najboljih istraživača, profesora, studenata.

Priredila: J. D.

Prof. dr. Tereza Horvat Skenderović, osnivačica i dugogodišnja predsjednica *Terra'sa*

»Uvažavanje prirodnog ujedno je uvažavanje ljudskog«

»Zvuči nevjerovatno, ali je istinito, da se danas u procesu proizvodnje hrane koristi blizu 80 tisuća raznih kemikalija koje su izazivači brojnih oboljenja. Upravo sam iz ovih razloga 1990. s grupom entuzijasta i vizionara nove paradigme života osnovala Udruženje Terra's u Subotici, utirući put novog, drukčijeg i humanijeg načina razmišljanja, planiranja i privređivanja u području proizvodnje hrane i ishrane u našoj zemlji«, ističe prof. dr. Tereza Horvat Skenderović

Intervju vodila: Ivana Petrekanić Sič

U listopadu prošle godine, u okviru Međunarodnog festivala organskih proizvoda *Biofest*, kojeg su 19. put organizirali Udruženje *Terra's* i Otvoreno sveučilište iz Subotice, u Eko centru na Paliću predstavljena je knjiga *Vita Organica* prof. dr. **Tereze Horvat Skenderović**, koja je, osnivajući 1990. godine spomenuto udruženje, ispisala povijest razvoja organske proizvodnje na ovim prostorima. Termin organska proizvodnja/poljoprivreda u svijetu potječe iz koncepta »farma kao organizam« i prvi put se javlja 1939. godine. Ekspanzija proizvodnje bez kemikalija počela je prije sedam desetljeća vjerojatno kao odgovor na sve veću upotrebu umjetnih preparata u poljoprivredi u cilju ubrzanje proizvodnje. Organska proizvodnja u Srbiji javlja se početkom '90-ih godina prošlog stoljeća, a s Terezom Horvat Skenderović razgovaramo o njezinom doprinosu u ovom polju, kako kroz udruženje koje je osnovala tako i kroz brojne druge njezine aktivnosti i inicijative kada je razvoj ove proizvodnje u pitanju.

► **Mnogi vas smatraju pionirkom za zalaganje proizvodnje i konzumacije zdrave organske hrane, začetnicom nevladinog sektora u Vojvodini. Kada i na koji način počinje Vaš angažman u području organske proizvodnje?**

Hrana je moja velika ljubav, a poštovanje prema njoj u meni je probudila moja majka **Tereza** svojim kulinarским čarolijama i tradicionalnim običajima. Oduvijek sam

smatrala da je proizvoditi hranu, hraniti ljude, izuzetno plemenit i odgovoran poziv. No, radeći u području proizvodnje hrane ubrzo sam uvidjela kako se ovaj humani poziv pretvorio u čisto profitabilnu industriju, biznis, koji često manipulira s deklaracijom, sastavom i izgledom prehrambenih proizvoda i to sve na uštrb kvalitete namirnica i zdravlja potrošača. S druge strane, nikada se nisam mogla pomiriti s često nestručnom i nekontroliranom »kemikalizacijom« hrane, koja je među ostalim dovela do toga da na primjer danas u mrkvi često ima više kancerogenih nitrata nego beta karotena. Ili na primjer kancer i leukemija kod djece češće se javljaju u obiteljima gdje vrtove prskaju pesticidima. Zvuči nevjerovatno, ali je istinito, da se danas u procesu proizvodnje hrane koristi blizu 80 tisuća raznih kemikalija koje su izazivači brojnih oboljenja. Upravo sam iz ovih razloga 1990. godine, kao mladi stručnjak, s grupom entuzijasta i vizionara nove paradigme života osnovala Udruženje *Terra's* u Subotici, utirući put novog, drukčijeg i humanijeg načina razmišljanja, planiranja i privređivanja u području proizvodnje hrane i ishrane u našoj zemlji.

► **Koji su to sve bili izazovi u pokretanju nečeg potpuno novog i nepoznatog na ovim prostorima i to u vrijeme tih teških i sumornih '90-ih godina?**

Biti pionir u borbi za nešto o čemu se malo zna, krčiti put nečemu što je bilo nepoznato za nas, bilo je teško, mukotrpno, ali i izazovno. U tim tjeskobnim vremenima

izoliranosti od svijeta, otuđenja od drugih, pa i od samih sebe, uspjela sam okupiti, istina brojčano mali, ali po snazi, hrabrosti i posvećenosti novom, održivom modelu proizvodnje hrane, multidisciplinarni tim stručnjaka, uglavnom iz Vojvodine, i s njima sam osnovala Udruženje *Terra's*. Suočavali smo se s nizom poteškoća koje su izvirale iz moje upornosti i čvrste opredijeljenosti da afirmiram model života u skladu s prirodom, prije svega kao primjer građanskog, pristojnog i kvalitetnog života. Trebalo je neposredno potvrditi ne samo potrebu za organskom hranom već i da je model njezine proizvodnje moguć i održiv. Teškoće su se ogledavale u suočavanju s neorganiziranim i neuređenim političkim, društvenim i privrednim ambijentom. Pratili su nas nerazumijevanje i nevjerica počevši od građana, preko proizvođača do intelektualaca; čak i dobronamjerni ljudi oko nas su smatrali da smo se upustili u nešto što je neprimjereno uvjetima u kojima smo živjeli. Sa svojim suradnicima i osnivačima *Terra'sa* prepoznali smo da u vremenu destrukcije i razaranja društvenosti, upravo na ovim aktivnostima valja i ima smisla stvarati novu paradigmu međusobnih odnosa i graditi agroekološki sistem proizvodnje hrane usmjeren ka revitalizaciji povezanosti čovjeka i prirodnog okruženja. Prva institucija koja je uvidjela značaj i podržala novi koncept poljoprivredne proizvodnje bio je tadašnji Radnički univerzitet, kulturno-obrazovna institucija otvorena prema novim i naprednim idejama. A prva sredina koja je

uočila opasnost od otrovnih agrokemikalija i maksimalno stala iza novog koncepta proizvodnje na ekološkim principima bila je Subotica, grad s vjekovnom, zavidnom tradicijom u poljoprivredi.

► **S kojim ciljem je osnovan *Terra's* i jeste li tada bili upoznati s iskustvima u radu nekog sličnog udruženja u zemlji ili inozemstvu?**

Nevladima organizacija *Terra's* je formirana prvenstveno radi širenja ideja i inicijativa iz područja organske poljoprivrede. Prva i u to vrijeme jedina nevladina organizacija u našoj zemlji osnovana po uzoru na udruženje *Biokultura* iz Mađarske, uz logističku i financijsku podršku tada Radničkog univerziteta u Subotici, bila je u cijelosti posvećena uvođenju i širenju organske poljoprivrede koja je u to vrijeme bila nepoznanica u našoj zemlji, ali i u jugoistočnoj Europi. Bio je to povijesni korak ka proizvodnji hrane na ekološkim principima ne samo u tadašnjoj Jugoslaviji već i u cijeloj regiji. Naime, Udruženje *Terra's* je uz značajnu međunarodnu podršku postavilo temelje organske poljoprivrede na Subotičko-horgoškoj pješčari koja se širila i na druge dijelove naše zemlje. U vrijeme izolacije i sankcija, kada je obim proizvodnje konvencionalne hrane zbog velike zavisnosti od uvoznih komponenata drastično opao, prestrukturiranje na proizvodnju hrane po ekološkim principima brojnim proizvođačima u Subotici, Novom Sadu, Kanjiži, Oromu, Opovu i drugim mjestima pružilo je solidnu egzistenciju

i stabilno poslovanje. Korak po korak, na osnovu povećanja površina pod organskom proizvodnjom, pojavljuju se kapaciteti i pogoni za preradu, širi se paleta organskih proizvoda i otvaraju se specijalizirane prodavaonice za organsku hranu na teritoriju Vojvodine, Srbije i Crne Gore. Stručnjaci *Terra's*a, Otvorenog sveučilišta (nekadašnjeg Radničkog univerziteta) i Ekonomskog fakulteta u Subotici, Poljoprivrednog i Tehnološkog fakulteta u Novom Sadu 1992. godine su definirali koncept cjelovitog i realnog programa proizvodnje, prerade, plasmana i primjene organske hrane izradom makroprojekta *Terra's* čiji je idejni tvorac bio prof. dr. **Boško Kovačević**. Ovaj makroprojekt se svih ovih godina dorađuje i dograđuje i predstavlja model za uvođenje organske proizvodnje u zainteresirane lokalne zajednice. Istodobno *Terra's*, uz svestranu pomoć suradnika mađarskog društva *Bio-kultura* i međunarodne inspeksijske organizacije SKAL iz Nizozemske uređuje svoj sistem inspekcije i certifikacije organske proizvodnje. Upravo su ove okolnosti pridonijele da Udruženje *Terra's* mnogo prije ostalih organizacija u našoj zemlji ima svoj razrađen sistem organske proizvodnje, poznat kao model *Terra's*, i ima svoje propise za inspekciju i certifikaciju već krajem 1992. godine. Sve je to omogućilo da se na tržištu pojavljuju proizvodi sa zaštitnim znakom kvalitete *Terra's* koji garantira organsko podrijetlo proizvoda.

jele da Udruženje *Terra's* mnogo prije ostalih organizacija u našoj zemlji ima svoj razrađen sistem organske proizvodnje, poznat kao model *Terra's*, i ima svoje propise za inspekciju i certifikaciju već krajem 1992. godine. Sve je to omogućilo da se na tržištu pojavljuju proizvodi sa zaštitnim znakom kvalitete *Terra's* koji garantira organsko podrijetlo proizvoda.

► Na promociji Vaše knjige *Vita Organica* njezin urednik prof. dr. Boško Kovačević, govoreći o izazovima s kojima se nosio prilikom njezina uređivanja, među ostalim se zapitao zbog čega *Terra's* odnosno organska hrana nije uspjela ući u proizvodnu dimenziju društva već je ostala na nivou lokalne priče, građanskih ideja i inicijativa civilnog društva. Zaista, zbog čega je to tako i što Srbija treba uraditi da bi se organska proizvodnja podigla na višu razinu?

Organska poljoprivreda nesporno predstavlja program koji nas vodi u europske integracije, međutim, da bi postala zaista realna i ostvariva šansa naše zemlje, treba joj osigurati određenu infrastrukturu. Prije svega, treba nastaviti s usuglašavanjem zakonske regulative s legislativom EU, donijeti nedostajuće pravilnike, osigurati u kontinuitetu adekvatna stimulativna sredstva, formirati edukativne i savjetodavne centre, udružiti poljoprivrednike u moderne i tržišno orijentirane zadruge odnosno kooperative, intenzivnije uključiti znanstveno-istraživačke i obrazovne institucije i neminovno je dalje razvijati međunarodnu suradnju koja nam je i omogućila dostignuti nivo organske poljoprivrede u našoj zemlji. Također, nameće se i potreba za kadrovima novog profila, i to ne samo u poljoprivredi već i u području turizma i zdravstva, za što je potrebno inoviranje sistema obrazovanja. Navedena pitanja moraju se sistematski rješavati kroz partnerski odnos s državnim tijelima i to je pravi izazov koji se nalazi pred političarima, znanstveno-istraživačkim institucijama i naravno nevladinim sektorom. *Terra's* je danas samo jedan od aktera organske proizvodnje u Srbiji, ali je najiskusniji i najkompleksniji. Svojim savjetodavnim, edukativnim i promotivnim aktivnostima i iskustvom otvoren je za suradnju i može pružiti nemali doprinos na putu tranzicije ka zelenoj ekonomiji i održivom razvoju naše zemlje. Ujedno, ovo udruženje će se sa svim svojim potencijalima i akcijama zalagati da organska poljoprivreda ne bude samo politički argument za priključivanje EU već realna potreba u rekonstrukciji poljoprivrede i ekonomskoj obnovi naše zemlje.

čiti znanstveno-istraživačke i obrazovne institucije i neminovno je dalje razvijati međunarodnu suradnju koja nam je i omogućila dostignuti nivo organske poljoprivrede u našoj zemlji. Također, nameće se i potreba za kadrovima novog profila, i to ne samo u poljoprivredi već i u području turizma i zdravstva, za što je potrebno inoviranje sistema obrazovanja. Navedena pitanja moraju se sistematski rješavati kroz partnerski odnos s državnim tijelima i to je pravi izazov koji se nalazi pred političarima, znanstveno-istraživačkim institucijama i naravno nevladinim sektorom. *Terra's* je danas samo jedan od aktera organske proizvodnje u Srbiji, ali je najiskusniji i najkompleksniji. Svojim savjetodavnim, edukativnim i promotivnim aktivnostima i iskustvom otvoren je za suradnju i može pružiti nemali doprinos na putu tranzicije ka zelenoj ekonomiji i održivom razvoju naše zemlje. Ujedno, ovo udruženje će se sa svim svojim potencijalima i akcijama zalagati da organska poljoprivreda ne bude samo politički argument za priključivanje EU već realna potreba u rekonstrukciji poljoprivrede i ekonomskoj obnovi naše zemlje.

► **Uz osnivanje *Terra'sa*, koncem '90-ih otvorili ste u Subotici prodavaonicu organske hrane *Bioteka*. Što sve ima u ponudi i na kakav je prijem naišla kod potrošača?**

Sredinom '90-ih stručnjaci *Terra'sa* intenzivno su radili na edukaciji farmera, prerađivača i potrošača organske hrane što je rezultiralo solidnom paletom domaćih organskih proizvoda. S druge strane, sve je više rasla potražnja za organskom hranom od strane ekološki osviješćenih građana. Procijenili smo sa suprugom **Grgom** da je to pravo vrijeme i dobra prilika za otvaranje poduzeća za plasman organskih proizvoda i tako smo 1998. godine osnovali poduzeće *Bios* za uvoz i izvoz organske hrane, a u okviru njega otvorili prodavaonicu *Bioteka*. To je prodavaonica biološki vrednije i organske hrane s tendencijom da u svojoj ponudi ima što više organskih proizvoda prije svega domaćeg podrijetla. To je omogućilo da se razvijaju domaći privrednici iz ovog sektora, a potrošači dobiju najbolje od onoga što se ovdje može ponuditi – jedinstvene ukuse džemova, sokova, suhog voća i povrća, autentične poslastice i grickalice, širok asortiman integralnih žitarica, brašna i tjestenina, kao i uljarice, začinsko ljekovito bilje vrhunske kvalitete. Bogata i raznovrsna ponuda prodavaonice permanentno se dopunjuje i brižno odabranim proizvodima iz Indije, Kine, Japana, te iz Njemačke, Austrije, Švicarske, Nizozemske, Italije, Turske, Mađarske... No, *Bioteka* nije samo prodavaonica koja nudi preko tisuću vrsta kvalitetnih organskih proizvoda već je mnogo više od toga. Naime, educirano osoblje osim pružanja detaljnih informacija o podrijetlu, načinu korištenja namirnica, potrošačima dijeli i recepte te upute za pravilno pripremanje jela od organskih sirovina. Povremeno organizirane prezentacije novih proizvoda kao i degustacija hrane imaju za cilj da potrošači osjete razliku u kvaliteti konvencionalnih i organskih proizvoda. Budući da je ishrana presudan faktor za pojavu raznih bolesti, od samog otvaranja *Bioteke*, srijedom pružam besplatne konzultacije o korekciji ishrane, uvođenju zdravih prehrambenih navika, o važnosti detoksikacije organizma i konzumiranja organskih proizvoda te određenih prirodnih preparata. Ova inicijativa je naišla na svesrdnu podršku liječnika i veliku zainteresiranost građana. O tome svjedoči podatak da je u proteklom periodu savjetodavne usluge koristilo više od tri tisuće građana uglavnom s kardiovaskularnim oboljenjima, gojaznošću, dijabetesom tipa 2, stomačnim i urogenitalnim tegobama, kandidijazom i drugim tegobama koje su prije svega posljedica nepravilne ishrane i neurednog života. Iskustva nam ukazuju da se uz određene korekcije ishrane uz detoksikaciju organizma, konzumiranje organske hrane, kao i uz pomoć nekih prirodnih preparata, za relativno kratko vrijeme mogu postići vidna poboljšanja.

► **Što biste još istaknuli po pitanju Vaših aktivnosti u organskoj proizvodnji?**

Međunarodna federacija pokreta za organsku poljoprivredu (IFOAM) organizira niz znanstvenih skupova i seminara među kojima poseban značaj imaju međunarodne konferencije koje se održavaju svake druge go-

dine na drugom kontinentu. Od 1991. do 2000. godine, kao predstavnici naše zemlje u ovoj federaciji i sudionici u radu konferencije i skupštine ove međunarodne organizacije pružila mi se prilika da obidem većinu kontinenta. Bila sam u prilici posjetiti brojne organske i biodinamičke farme, prerađivačke kapacitete, specijalizirane prodavaonice, znanstveno-istraživačke institucije. Nova saznanja i iskustva prenosila sam kolegama i s njima ih utemeljivala u agroekološke uvjete diljem naše zemlje. Godina 2003. značajna je po tome što smo nas desetak osnivača *Terra'sa* formirali, po ugleda na certifikacijske kuće iz EU, poduzeće *Organica*, kao prvu i tada jedinu organizaciju ovlaštenu od Ministarstva poljoprivrede za kontrolu i certifikaciju organske proizvodnje hrane. Ona 2005. mijenja naziv u *Organic Control System* i svoju desetogodišnjicu rada – 2013. je proslavila izlaskom na službenu listu certifikacijskih kuća za čiju kvalitetu garantira Europska komisija. Njezinom razvoju u ovakvu kuću u najvećoj mjeri je pridonijela podrška njemačke organizacije za međunarodnu suradnju GIZ. Subotičko poduzeće *Organic Control System* je poznato i po tome što su prvi kontrolori u Srbiji potekli iz njegovog tima i što je prvi organski proizvod u zemlji bio NEXT sok od jabuke, certificiran od ovog poduzeća 2004. godine. Kao inspektorica ovog poduzeća bila sam zadužena da nadgledam i kontroliram proces proizvodnje soka od organskih jabuka u pogonu subotičke kompanije *Fresh & Co*. Moja profesionalna karijera poprima zaokret i novu kvalitetu osnivanjem Reda vitezova vina *Arena Zabatkiensis* iz Hajdukovca 2001. godine. Kao jedna od osnivačica tada prvog i jedinog Reda vitezova vina u Srbiji, članica prvog Senata i sudionica u raznim aktivnostima Reda, sve vrijeme sam širila vinogradarsku i vinsku kulturu Subotičko-horgoške pješčare. Studijski posjeti koje sam organizirala posebno u vinarije i krajeve Mađarske gdje se njeguje organska proizvodnja grožđa i vina potaknuli su neke od naših vinogradara na prelazak iz konvencionalne u proizvodnju grožđa i vina na ekološkim principima. Nakon 16 godina rada u Udruženju *Terra's* na projektima organske hrane i angažmana kao inspektorice u *Organic Control Systemu*, pri kraju radnog vijeka dobila sam mogućnost baviti se sveučilišnom nastavom. Ovom pozivu sam se posvetila osam godina, prolazeći instance nastavnih zvanja od docenta do vanrednog profesora, realizirajući nastavu sa studentima na osnovnim akademskim i master studijima na Fakultetu za turistički i hotelijerski menadžment Univerziteta *Singidunum* u Beogradu.

► **Promocija Vaše knjige, tj. autobiografije *Vita organica* u listopadu bila je veoma posjećena i pokazala je veliko zanimanje posjetitelja za ovu temu. S kojom željom je nastala i što sve nudi čitateljima?**

Prihvatila sam izazov da u povodu 70 godina svog života i blizu 35 godina rada Udruženja *Terra's* priredim ovu monografiju prije svega u funkciji afirmacije organske hrane. Skupljajući dokumentaciju, selektirajući slike i materijale po važnosti i kronološkom redu, sve više sam bila uvjerena da historijat o počecima i trnovitom putu razvoja organske proizvodnje hrane ne samo da zaslužuje već

mora biti zapisan, jer će jedino tako ostati za budućnost i nove generacije. Istodobno sam osjećala potrebu da se neupućeni upoznaju s ekološkom pričom o hrani, koja je u našoj zemlji, ali i regiji započeta osnivanjem Udruženja *Terra's* u Subotici. Ova knjiga nastala je iz želje da rekonstruiram inserte iz mog života, ali i dostignuća i uspjehe, poraze i zablude u realizaciji projekta organske hrane i njegovog utjecaja na naše živote. U knjizi otvoreno pričam i o svojim životnim prekretnicama koje su me gurale ka svijetu bez kemikalija i otrova, svijetu prirode kojem sam oduvijek bila naklonjena.

► **Što smatrate najvećom vrijednošću i najvećim uspjehom kada je u pitanju Vaš angažman u svijetu organske proizvodnje?**

Smatram velikim uspjehom što je *Terra's* u proteklom periodu od tri desetljeća, kada se pisala povijest organske poljoprivrede u našoj zemlji, usprkos krizama, nizu poteškoća i nedostatku financijskih sredstava, ne samo opstao, već je od pionirske organizacije izrastao u profesionalnog promotora organskog pokreta u regiji. Ujedno, postao je i simbol istrajnosti i ispravnosti u borbi za

zaštitu okoliša, zdravlja ljudi i izvjesniju budućnost naše djece. *Terra's* će, uz već sve navedeno, zasigurno biti zapamćen i po organiziranju prvog Međunarodnog festivala organskih proizvoda *Biofest*, te uvođenju organskog obroka u vrtiće Predškolske ustanove *Naša radost* u Subotici, a potom i u Smederevu. Kao velika obitelj *Terra'sa* uspjeli smo dokazati da čak i u nestabilnim i neizvjesnim uvjetima privređivanja umijemo proizvesti hranu najviše kvalitete, hranu novog milenija koja s ponosom nosi nacionalnu oznaku – organska hrana iz Srbije.

► **I na koncu, kako vidite budućnost organske proizvodnje na ovim prostorima?**

Vjerujem u organsku budućnost naše zemlje i čovječanstva. Naravno, da bi se to i ostvarilo, potrebne su krupne promjene i djelotvorne akcije s raznih nivoa. Moj životni put prožet je i težnjom da širim svijest o važnosti preuzimanja osobne odgovornosti za svoje zdravlje. Ma gdje bila i što radila, dosljedno sam se vodila životnom filozofijom da je uvažavanje prirodnog ujedno i uvažavanje ljudskog.

Ispravak intervju

U autoriziranom intervjuu znanstvenog suradnika u Institutu za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu dr. sc. **Dejana Bursaća** *S velikom sigurnošću možemo reći da su izbori završeni*, a koji je u *Hrvatskoj riječi* objavljen 12. siječnja izostali su sljedeće pitanje i odgovor.

► **Srbija je 2004. godine potpisala bilateralni sporazum s Hrvatskom da će se osigurati zastupljenost pripadnika hrvatske nacionalne manjine na svim razinama kao što i Hrvatska to osigurava srpskoj manjini. Među ostalim, hrvatski premijer Andrej Plenković je na Božićnom prijemu Srpskog narodnog vijeća u Zagrebu 6. siječnja rekao kako se njegova vlada »zalaže za jednaka prava Hrvata u Srbiji kao što imaju Srbi u Hrvatskoj, osobito kad je riječ o provedbi sporazuma između dvije zemlje, a koje bi omogućilo i Hrvatima u Srbiji da imaju zajedničko političko predstavljanje i na nacionalnoj razini, na razini Narodne skupštine Srbije i na razini pokrajine, u Vojvodini«. Međutim, kroz sve ove godine to nije osigurano. S Hrvatske strane se traži da se taj sporazum ispuni i osigura zastupljenost, ali i dalje hrvatska manjina nema svoje predstavnike na svim razinama vlasti. Koji izborni model ili afirmativne mjere bi po Vašem mišljenju bio dobar kako bi i malobrojnije manjine imale svoje predstavnike?**

Da, taj sporazum iz 2004. je jedna od većih diplomatskih brljotina u modernim regionalnim odnosima i rezultat, rekao bih u najmanju ruku, ogromnog amaterizma tadašnje srpske diplomacije. Objasniti ću zašto. Hrvatska i Srbija, kao što znamo, imaju različite izborne sustave. Hrvatska je podijeljena na izborne jedinice s više mandata, a još 1999.

godine je uvedena 12. izborna jedinica, u kojoj se biraju predstavnici nacionalnih manjina, njih ukupno osam – od čega tri zastupnika iz redova srpske manjine. Srbija, s druge strane, ima jednu izbornu jedinicu u kojoj se biraju svi zastupnici na razini cijele zemlje, dok je strankama nacionalnih manjina omogućen lakši ulazak u državni, pokrajinski i lokalne parlamente kroz niz mjera pozitivne afirmacije – prvo kroz ukidanje izbornog cenzusa za ove liste 2004. godine, a zatim i kroz uvođenje množenja rezultata liste s koeficijentom 1.35, pred izbore 2020. godine. To je svakako poboljšalo predstavljanje manjina, tako da su recimo u prošlom sazivu skupštine manjinske partije imale 13 zastupnika. Međutim, takav sustav ne prepoznaje garantirana mjesta u parlamentu kakva postoje npr. u Hrvatskoj, Belgiji ili Sloveniji. Tko god je sa srpske strane pripremao spomenuti sporazum te 2004. godine, očigledno nije poznavao politički sustav vlastite zemlje niti se konzultirao s relevantnim institucijama. Eventualna primjena takvog rješenja za samo jednu manjinu imala bi šire implikacije, jer su Hrvati tek sedma etnička grupa po brojnosti u Srbiji, dok su Srbi u Hrvatskoj druga. Nevezano za taj sporazum, mislim da je aktualno rješenje s manjinskim cenzusom dobro i da daje dobre rezultate za manjinske partije. Manjinske liste mogu osvojiti mandat već s nešto više od 10 tisuća glasova na republičkim izborima, odnosno oko 5.500 glasova na izborima za Skupštinu Vojvodine. To ne bi trebalo predstavljati problem za hrvatsku zajednicu, uzevši u obzir njenu brojnost od oko 40 tisuća s nedavnog popisa. Međutim, jeste pitanje za političke stranke koje predstavljaju Hrvate: zašto ne uspijevaju mobilizirati glasove iz vlastite zajednice?

Dva velika natječaja za seoski turizam, salaše i etno kuće

Vlasnici registriranih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave seoskim turizmom imat će ove godine mogućnosti konkurirati na dva izdašna natječaja za razvoj njihove djelatnosti. Jedan je IPARD fond preko kojeg mogu dobiti i 300.000 eura po projektu, a drugi je natječaj Ministarstva turizma i omladine, koji se odnosi uglavnom na salaše i etno kuće – bespovratno će se davati 25.000 eura, prenosi *Agrosmart*.

IPARD 3 program trebao bi, prema planu poziva za ovu godinu, koji je objavilo Ministarstvo poljoprivrede, krenuti u veljači, a početkom srpnja očekuje se raspisivanje natječaja za ruralni turizam. Ovo bi bio treći javni poziv za razvoj ruralnog turizma otkako je krenuo IPARD program u Srbiji. Vrijedan je pet milijardi dinara. Najmanji povrat koji podnositelji mogu dobiti je 20.000 eura, a najveći 300.000 eura. Intenzitet potpore je najviše 75 posto, a mogu konkurirati fizičke osobe – nositelji poljoprivrednog gospodarstva, poduzetnici i pravne osobe, s tim da se na

natječaj mogu prijaviti i početnici u ovom poslu. Za ovaj poziv već vlada veliki interes, a prihvatljive investicije su izgradnja i opremanje svih vrsta objekata za smještaj turista pod uvjetom da se nalaze u ruralnim područjima.

Prema najavama, u veljači će Vlada Srbije izaći s uredbom kojom će za seoski turizam biti izdvojeno 150 milijuna dinara. Predviđeno je da se izdvaja oko 2,9 milijuna dinara po seoskom gospodarstvu, a kako se može čuti, najviše će novca biti dodijeljeno za razvoj salaša i etno kuća.

U Ministarstvu turizma i omladine potvrdili su da do veljače očekuju usvajanje uredbe o dodjeli i korištenju poticaja za razvoj ruralnog turizma, a potom i raspisivanje javnog poziva za prijavu seoskih turističkih domaćinstava uz minimalno osigurano učešće od 10 posto.

Najavili su i da je iz sredstava Ministarstva na raspolaganju 400 milijuna dinara za kreditnu podršku razvoju turizma, za koja mogu konkurirati i seoska turistička domaćinstva u cilju unaprjeđenja kvalitete turističke ponude.

Da bi se konkuriralo za subvenciju potrebno je da je gospodarstvo registrirano u centralnom informacijskom sustavu u području ugostiteljstva i turizma (e-Turista).

U Srbiji su trenutno kroz informacijski sustav E-turista evidentirana 742 registrirana seoska turistička domaćinstava, što je za 32 posto više nego prije godinu dana. Od ukupnog broja registriranih, 148 je salaša i etno kuća. Postoji pet objekata na teritoriju Vojvodine koji su registrirani kao salaši, a procjenjuje se da ih ima oko 40. Mnogi se registriraju kao neka druga vrsta objekta kao što su seosko turističko domaćinstvo ili etno-kuća, piše *Agrosmart*.

Posjet županu

U četvrtak, 18. siječnja, župan Vukovarsko-srijemske županije **Damir Dekanić** primio je delegaciju hrvatske zajednice. Delegaciju su činili bački dekan dr. **Marinko Stantić**, predsjednik MO DSHV-a Vajska **Dario Bošnjak**, predsjednik HKU-a **Antun Sorgg** iz Vajske **Krunoslav Šimunović** i predsjednik HKD-a **Drevni Bač** iz Bača **Vlado Penavin**.

Župan Dekanić se osvrnuo kratko na ono što je do sada napravljeno od strane županije za hrvatski narod u Vojvodini. Dodao je još da se treba nastaviti raditi za dobrobit cjelokupne zajednice i da mu je velika želja da se standard Hrvata u Srbiji podigne na višu razinu.

Ravnateljica Razvojne agencije Vukovarsko-srijemske županije **Zrinka Čobanković** ponudila je i dalje suradnju

u projektima prekogranične suradnje, o čemu će se razgovarati kada bude objavljen javni poziv.

A. Š.

»Godine novog preporoda«: 100 godina od smrti Franje Štefanovića (1879. – 1924.)

Skladatelj nije zaboravljen

Djelo Franje Štefanovića obrađeno je i prezentirano zahvaljujući maru HKPD-a Jelačić i njegova bivšeg predsjednika Petra Pifata, a u novije vrijeme i Zaklade Spomen-dom bana Josipa Jelačića

Danas (26. siječnja) navršava se točno stotinu godina od smrti petrovaradinskog skladatelja, tvorca opere za djecu **Franje Štefanovića**. Tim povodom jučer su predstavnici mjesnog HKPD-a *Jelačić* kao i hrvatskih institucija u Srbiji (Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*) položili vijence na Štefanovićev grob koji se nalazi na Trandžamentskom groblju u Petrovaradinu.

Štefanović je rođen u Petrovaradinu 13. ožujka 1879. godine. Učiteljsku školu, nakon petrovaradinske pučke škole, završio je u Osijeku 1897. godine. Prve skladbe skladao je tamo, ali i u mjestima u Srijemu u kojima je službovao kao učitelj: Starom Slankamenu, Čereviću i Petrovaradinu. Vrativši se 1906. u Petrovaradin, nastavlja tu učiteljski posao i glazbeno djelovanje. Od 1907. narednih osam godina bio je zborovođa Hrvatskoga pjevač-

koga društva *Neven*. Godine 1909. i 1910. pohađa Glazbenu školu u Zagrebu. Napisao je 71 skladbu za muške zborove i 37 skladbi za mješovite. Ima i 15 samopjeva za glas i klavir te jednu skladbu za solo-pjevače i mješoviti zbor uz pratnju klavira. Sačuvano je i njegovih 22 dječje skladbe. Napisao je i dvadesetak fuga za klavir i kratki klavirski komad *Laku noć*. Od crkvenih djela napisao je 17 skladbi, uključujući i pet misa, uz još tri harmonizacije.

Štefanović je, kako navodi povjesničarka **Ivana Andrić Penava**, bio svestrano obrazovan, a uz glazbu bavio se i znanošću. Još kao učitelj bavio se električnim pokusima pa je za njih nabavio razne aparate. Bavio se i fotografijom. Umro je iznenada, u 45. godini života od galopirajuće tuberkuloze, 26. siječnja 1925. godine, i sahranjen je u Petrovaradinu.

Prva opera za djecu

Skladao je veliki broj dječjih pjesama, no veliki je broj i uništio. Za djecu je želio mnogo više. Želio im je podariti djelo u kojem bi bila dinamičnija i u pjesmi i u pokretu. Želio je pravo djelo za djecu. Prvu operu *U Vilinoj gori* Štefanović napisao je i izveo sa svojim učenicima 1918. godine. Iduće godine skladao je operu *Šumska kraljica* na riječi **Mihovila Peitza**, njegovo najpopularnije i najizvođenije djelo. Dao ju je tiskati 1922. u Novom Sadu i posvetio svojem sinu **Dinku**. Drugo je izdanje priređeno 1972. u Novom Sadu, a redigirao ga je **Stanislav Preprek**.

Da je *Šumska kraljica* uistinu prva opera za djecu potvrdila je svojim istraživanjima skupina glazbenih stručnjaka na čelu s poznatim muzikologom, Subotičaninom rodom, **Albom Vidakovićem** 1960-ih godina. Jedini Štefanovićevi biografi i vrednovatelji njegova djela, a kasnije i čuvari notnih zapisa bili su dugo godina petrovaradinski Hrvati i glazbenici Stanislav Preprek i **Đuro Rajković**. Poslije II. svjetskog rata izvođenje Štefanovićevih djela bilo je zanemareno, sve do 1956., kada je glazbeni odgoj u Petrovaradinu preuzela nastavnica **Mihaela Grginčević**. Zahvaljujući njoj nastaje pravi preporod Štefanovićevih dječjih pjesama, izvođenih prvenstveno u Petrovaradinu, a onda i u mnogim mjestima u tadašnjoj državi. **Tihomir Tapavica** još je jedan glazbeni pedagog i nastavnik u osnovnoj školi u Petrovaradinu, negdašnji urednik dječjeg časopisa *Cvrčak*, koji je objavljivao Štefano-

vićeve dječje skladbe. Zahvaljujući Tapavici, Štefanoviću je podignut i nadgrobni spomenik prigodom 90. obljetnice njegova rođenja. Godine 1979. u Osnovnoj školi *Vladimir Nazor* (danas se zove *Jovan Dučić*) u Petrovaradinu, svečano je proslavljena 100. obljetnica Štefanovićeva rođenja i tom prigodom otkrivena mu je spomen-ploča (na hrvatskom jeziku) u zgradi škole.

Nakon potonje trodesetljetne stanke *Šumska kraljica* ponovno živi od 2013. godine. HKPD *Jelačić*, te predsjednik udruge **Petar Pifat** napose, je te godine započelo suradnju s Osnovnom glazbenom školom *Isidor Bajić* u Novom Sadu. Od tada do danas ravnateljica zbora i solistica je prof. **Ana Kovačić** i od te godine opera je izvođena na različitim mjestima u Vojvodini i Hrvatskoj.

Monografija o velikanu

Djelo Franje Štefanovića otkriveno je i prezentirano na zadovoljavajući način, zahvaljujući maru HKPD-a *Jelačić* i njegova tadašnjega predsjednika Pifata, a u novije vrijeme i Zaklade Spomen-dom bana Josipa Jelačića. Moguće je da je ovakav način odavanja zasluge velikom imenu lokalne kulturne povijesti pojava u ovdašnjoj hrvatskoj zajednici koja je primjer kako se možemo odužiti našim velikanima.

U nakladi HKPD-a *Jelačić* 2019. objavljena je monografija *Franjo Štefanović – kralj opere za djecu* čija je autorica povjesničarka iz Zagreba podrijetlom iz Petrovaradina Ivana Andrić Penava, a urednik Petar Pifat.

»Ponosni smo što našu kulturnu baštinu obogaćuje djelo Franje Štefanovića, zahvalni smo što imamo struč-

njake koji nam posreduju njegovo djelo, radosni smo što se okupilo dovoljno dobrih ljudi koji su pomogli da ova knjiga izađe i krene u život«, navodi recenzentica knjige **Željka Horvat-Vukelja**. Iste godine, o spomenu 140. obljetnice Štefanovićeva rođenja priređena je večer sjećanja s kratkim filmom o njemu i izvođenjem njegove glazbe, a Štefanovićev grob na Trandžamenstkom groblju u Petrovaradinu obnovljen je potporom Ministarstva kulture i informiranja Srbije, te nanovo blagoslovljen.

Nosači zvuka

Godine 2020. *Jelačić* je objavio CD s djelima koje je skladao Štefanović. Nosač zvuka nazvan je *U kolo, braćo*, po naslovu himne HPD-a *Neven* iz Petrovaradina kojim je Štefanović ravnao. Nastao je uz angažiranje *Jelačićeva* zbora pod ravnanjem **Vesne Kesić Krsmanović**, kojem su pomogli solisti opere Srpskog narodnog pozorišta. Glazba je bila izvođena i snimana u Kapeli Gospe od mira u Srijemskim Karlovcima, uz orguljašku pratnju **Vlaste Pokas**. Također, i zagrebačka *Croatia Records* objavila je početkom 2023. CD opere *Šumska kraljica* u izvedbi glazbenika iz Osijeka.

Prva publikacija koju je objavila Zaklada Spomen-dom bana Josipa Jelačića iz Petrovaradina bila je knjižica *Fenomen dječjih opera Franje Štefanovića* (2022.), urednika **Darka Polića**, na hrvatskom i srpskom jeziku.

»Ova knjiga je najnoviji pokušaj prikaza kulturno-povijesnog konteksta autentične umjetničke pojave dječje opere skladatelja koji je cijeli svoj život skladao u Petrovaradinu. Knjiga obuhvaća analizu kulturnog i društvenog okruženja Petrovaradina i Novog Sada u periodu neposredno prije i poslije Prvog svjetskog rata, s osnovnim težištem na glazbeni opus i analizu opernog stvaralaštva Štefanovića«, navedeno je u predgovoru.

Novi postav *Šumske kraljice*

Knjižica je, u stvari, bila uvod u novu postavku opere *Šumska kraljica* koja je izvedena 8. svibnja 2022. godine u Novom Sadu, u okviru programa Europske prijestolnice kulture, a neposredni je povod bila 100. obljetnica njezine praizvedbe u Petrovaradinu. Operu su i ovoga puta izveli učenici Glazbene škole *Isidor Bajić* iz Novog Sada koje je vodila prof. Kovačić, a operu je režirao **Igor Pavlović**. Novina je bila da je kreiran glazbeni aranžman za gudački orkestar, da su napravljeni novi kostimi te da je opera konačno izvedena na hrvatskom jeziku na kojem je i skladana. Dodatno, Zaklada je 2022. tiskala i cijeli aranžman za soliste, zbor i gudački kvartet u publikaciji *Dečja opera Franje Štefanovića »Šumska kraljica«* na srpskom i hrvatskom jeziku. U ovom novom aranžmanu, opera je gostovala u Bečeju i Somboru, no tu nije kraj, budući da se sprema prijava za gostovanje *Šumske kraljice* na 64. Međunarodnom dječjem festivalu u Šibeniku, u lipnju ove godine, uz potporu Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata.

M. T.

Borba poljoprivrednika s najezdom glodavaca ne jenjava

Stručnjaci: Nakon trovanja, rupe treba ZATRPATI

»Preporuka je da se gotovi mamci sipaju u te rupe, 10 do 15 grama mamaka i vrlo je važno da se rupe zatvore kako ne bi došlo do trovanja ptica i drugih životinja. Vrlo važno je kod glodavaca da se suzbijanje radi na što većim površinama, jer oni lako migriraju s jedne parcele na drugu«, kaže Olga Vidaković

Prošlogodišnja topla zima bez padalina pogodovala je razmnožavanju poljskih glodavaca čiji broj se toliko povećao da su se poljoprivrednici cijele godine suočavali s problemima oštećenja usjeva što je naročito kulminiralo jesenas. I tijekom ovih zimskih mjeseci usjevi su izloženi napadima. Strna žita pripadaju grupi usjeva koji omogućavaju optimalne uvjete za život glodavaca, a za sitne glodavce koji ne padaju u zimski san pšenica je vrlo važna u prehrani. Glodavci oštećuju i mlada stabla voćaka i oštećenja od njih često dovode do slabljenja, pa i sušenja stabla i grana. Problem brojnosti glodavaca, ali i načina njihovog trovanja posljednjih dana u središtu je pažnje u Vojvodini zbog uginuća osam srna u ataru Kule za što se sumnja da je uzrok upravo otrov namijenjen glodavcima.

»Vraćam se oranju«

Poljoprivrednik **Marin Gabrić** iz Bajmaka kaže da na svojim njivama ima nezapamćeni broj glodavaca i da za njihovo trovanje treba izdvojiti pored dodatnih sredstava i puno vremena, naročito ako se rupe zatrpavaju, kako nalaže struka.

»Od jesenas aktivno trujem glodavce na svojim njivama. Prisutni su i prave mi štetu na usjevima žita i uljane repice. Za njihovo suzbijanje koristim otrov *činkosan* koji se pokazao kao efikasan. Na parcelama koje sam tretirao njime nisu se pojavile nove rupe. Ipak, problem je što sve to košta i dodatno umanjuje i ovako upitnu zaradu od poljoprivrede. Za trovanje glodavaca treba i puno vremena, naročito ako se zatrpavaju rupe kako je i preporuka struke. Za sada nisam angažirao radnike za ovaj posao već ih pokušavamo trovati sami, mi iz obitelji«, kaže Gabrić.

Navodi on kako će čim vrijeme dopusti ponovno ući u njive i nastaviti sa suzbijanjem glodavaca, jer nije sve stigao jesenas.

Gabrić kaže i kako je primijetio da na njivama na kojima nije primjenjivao reduciranu obradu tla ima puno manje glodavaca, odnosno gotovo da ih i nema te će zbog toga ove godine orati sve parcele.

»Neki novi trend je reducirana obrada tla, tj. ne oranje ali tako na površini ostane puno žetvenih ostataka i to privlači miševе. Ne želim ovakav problem imati i sljedeće godine, a moguće da će ga biti jer su sada zime sve toplije, tako da se vraćam oranju«, kaže Gabrić.

Trovali glodavce, otrovali srne

Problem brojnosti glodavaca, ali i načina njihovog trovanja posljednjih dana u središtu je pažnje u Vojvodini zbog uginuća osam srna u ataru Kule za što se sumnja da je uzrok upravo otrov namijenjen glodavcima. Pomoćnik pokrajinskog tajnika za inspekcijske poslove **Nemanja Ivanović** rekao je za Radio-televiziju Vojvodine kako su poslani uzorci uginulih srna na Znanstveni institut za veterinarstvo te se čekaju toksikološki nalazi. Dodao je i kako ovo nije prvi slučaj da lovne vrste stradaju od faktora čovjeka, tj. poljoprivrednih proizvođača. Kako bi se to rjeđe događalo, apelirao je da sredstva za suzbijanje glodavaca koriste na pravilan način.

»Svi proizvođači daju uputstvo a i na sajtu Ministarstva, odnosno Uprave za zaštitu bilja, postoje instrukcije kako se korsiti, odnosno da se ti rotencidi polako spuštaju u rupe gdje su glodavci i da se zatrpavaju, što jeste dodatni posao i iziskuje dodatno vrijeme, ali sigurno ne bismo imali ovakve štete«, naveo je Ivanović.

Ako se proizvođači ne budu pridržavali ovih uputa, odnosno ne budu zatrpavali rupe nakon trovanja, osim ugi-

nuća divljači, riskiraju i da podlegnu kaznenoj prijavi baš kao što se dogodilo i u Kuli, rekao je Ivanović.

»Oni koji su odgovorni za uginuće srna snosit će neke finansijske posljedice. Sud će odrediti kaznu koja nije mala, u ovisnosti je li fizička ili pravna osoba. Na temelju te presude lovačko udruženje koje gospodari ovim divljačima potražuje naplatu štete«, upozorio je Ivanović.

Preporuke prognozno-izvještajne službe

Koordinatorica prognozno-izvještajne službe zaštite bilja Autonomne Pokrajine Vojvodine pri Poljoprivrednoj stručnoj službi Subotica **Olga Vidaković** također govori o važnosti pravilnog suzbijanja glodavaca.

»Trenutačno na našem tržištu postoji samo jedan registrirani rodenticid – preparat *arvalin* ili *cinkosan*. Preporuka je da se najprije vidi koje su aktivne rupe. To se radi tako što se jedan dan prije, ako je to moguće, zatvore rupe i izgaze nogama. Ako je rupa aktivna, sutradan će ona opet biti otvorena. Preporuka je da se gotovi mamci sipaju u te rupe, 10 do 15 grama mamaka i vrlo je važno da se rupe zatvore kako ne bi došlo do trovanja ptica i drugih životinja. Vrlo važno je kod glodavaca da se suzbijanje radi na što većim površinama, jer oni lako migriraju s jedne parcele na drugu. Nekada je to bilo lakše kada smo imali one velike kombinatne pa se suzbijanje glodavaca radilo na velikim površinama što sad nismo u mogućnosti uraditi. Korisna je i svaka obrada zemljišta – da se ne radi reducirana obrada već klasična, jer na taj način uništavate njihova staništa.«

Preporučila je Vidaković proizvođačima da prate sajt prognozno-izvještajne službe, jer ondje daju blagovremeno preporuke za njihovo suzbijanje kao i za suzbijanje drugih štetočina.

»U okviru prognozno-izvještajne službe mi pratimo njihovu populaciju. Samo da podsjetim da smo mi prvu preporuku za njihovo suzbijanje dali prošle godine 17. veljače i preporuka se odnosila na suzbijanje miševa u uljanoj repici, jer smo zapazili da do povećanja njihove brojnosti dolazi baš na tim usjevima. Moj dojam je bio da u to vrijeme nitko nije baš nešto posebno na to obraćao pažnju, nisam vidjela nijednog proizvođača da je išao u uljanu repicu i suzbijao miševe. To je dovelo do toga da su oni migrirali u vrijeme cvjetanja pšenice i ječma s usjeva uljane repice na usjeve strnih žita. Imali smo pojavu da su miševi zbog tolike brojnosti oštećivali i hranili se zelenim dijelovima biljke. Tako smo imali na nekim njivama oaze praznih mjesta gdje nije bilo uopće biljaka pšenice i ječma«, kaže Vidaković.

Dodaje ona kako je jesenas urađena detaljna procjena prisustva glodavaca u raznim usjevima Vojvodine u okviru prognozno-izvještajne službe.

»Monitoring smo radili na lucerištima, u voćnjacima, na ledinama, zapuštenim zemljištima, u novoposijanim usjevima – tad je to bila samo uljana repica, to je bio početak listopada. Prema našim procjenama, zabilježili smo visoku brojnost u lucerištima, ledinama i voćnjacima što iziskuje, tj. tolika je brojnost bila da je ona tražila da se uradi jedno trovanje rodenticidima«, navodi Vidaković i pojašnjava otkuda ovakva naježda glodavaca: »Do ovako povećanog broja glodavaca došlo je zbog blage prošlogodišnje zime, jer je to omogućilo bolje prezimljavanje, zbog reducirane obrade zemljišta, zbog toga što nema organiziranog suzbijanja na većim površinama, a ima i nešto manje prirodnih neprijatelja jer je manje šuma gdje bi mogle živjeti razne ptice koje su im prirodni neprijatelji«.

J. D. B.

Loza poškropljena vinom

*Vinogradarski običaj proslave sv. Vinka
dio je nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji*

Ove godine među srijemskim Hrvatima obilježen je blagdan sv. Vinka (22. siječnja), zaštitnika vinograda i vinogradara. Riječ je o jednom od pet »zapovijednih« blagdana vinara ukorijenjenih u tradiciji, a pored njega obilježavaju se i dan sv. Jurja (23. travnja), sv. Ivana Krstitelja (24. lipnja), sv. Mihovila (29. rujna) i dan sv. Martina (11. studenoga). Kako običaji nalažu, za Jurjevo treba posaditi novi nasad loze, a starom završiti rezidbu, pognojiti i okopati trsje. Za Ivanje se loza drugi put okopa, opljevi i popraska. Poslije ovih spomendana u vinogradu se samo kidaju zaperci i odrađuju redovita prskanja i iščekuje se Miholje koje označava početak berbe. Aktivni radovi završavaju, a vinarski započinju za Martinje kada se svetl mlado vino. Na svetog Vinka, kakve god da su vremenske prilike, ide se u vinograd. To je dan iščekivanja proljeća i provjere trenutačnog stanja loze, odrežu se tri grane i poškrope vinom za bogat rod.

Petrovaradin

Petrovaradinci su se okupili dan ranije, 21. siječnja. Petrovaradinski vinogradari i ostali posjetitelji su se prvo

okupili u kući i vinskom podrumu **Josipa Župančića**, u kući koja je inače druga najstarija kuća u Petrovaradinu i kao takva je danas pod zaštitom države kao spomenik kulture. Župančić je deveta generacija vinogradara u obitelji, prvi vinograd je posađen 1781. godine. Kuća je podignuta 1798., a kako Josip kaže izgled kuće se od vremena njegovog šukundjeda nije značajnije promijenio kao i da u proizvodnji vina još uvijek koristi staru presu naslijeđenu od šukundjeda. Svi posjetitelji bili su posluženi vinom iz domaćinog podruma.

»Odabrao sam par vrsta vina za degustaciju koje trenutno prezentiraju našu proizvodnju: od bijelih sorti – *chardonnay*, zatim *cabernet sauvignon* na više načina i ono što nitko u blizini ne proizvodi, a to je naš *ice wine*, odnosno 'leđeno vino'«, govori Župančić.

Nakon čašćenja u Župančićevom podrumu, svi prisutni su zajedno sa župnikom **Eduardom Španovićem** otišli na blagoslov domaćinog vinograda na Zanošu, potom je blagoslovljen i jedan mladi vinograd podno Mišeluka u vlasništvu **Roberta Štimca** koji je preuzeo ulogu domaćina. U rasadniku Roberta Štimca gosti su bili počašćeni pečenim kobasicama i slaninom, uz naravno neizostavnu degustaciju vina.

Organizator Vinkova u Petrovaradinu je HKPD **Jelačić**. Predsjednik udruge **Mirko Turšić** kaže kako se zna da je vinogradarstvo prisutno u Petrovaradinu 250 godina, a da je ovo treći put da na ovaj način obilježavaju ovaj blagdan:

»Proslavljamo dan sv. Vinka koji je i početak iščekivanja proljeća, odnosno početak vinogradarske obrade i čuvanja vinograda. Jer, kao što svi znamo, vinograd ima domaćina, ali domaćin je ipak sluga vinograda«.

Među prisutnima na ovom događaju bili su i zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu i javno informiranje **Goran Kaurić** kao i predstavnici MZ Petrovaradin, lokalnog vatrogasnog te lovačkog i ribolovačkog društva. Kaurić je, među ostalim, rekao kako Vinkovo u Petrovaradi-

nu ima dobre turističke potencijale i kako bi po ugledu na Ilok moglo i trebalo prerasti u jednu manifestaciju koja ima širi značaj.

Ruma

U Rumi se za obilježavanje sv. Vinka pobrinulo HKPD *Matija Gubec*. U prostorijama udruge 22. siječnja okupili su se članovi sekcije *Sveti Vinko* koja djeluje u sklopu *Gupca*, kako bi obilježili ovaj blagdan. Nakon kuhane rakije i doručka, uputili su se zajedno sa svećenikom u vinograd **Miroslava Galara**, na blagoslov vinove loze. Po tradicionalnom običaju, na vinovu lozu su vješali kulen i kobasicu i vinograd posvetili starim vinom, vjerujući da će rod biti kvalitetniji i plodonosniji.

Simbolično je orezan jedan trs vinove loze koji je rum-ski župnik **Josip Ivešić** posvetio kako bi vino bilo kvalitetno i lijepo. Iako je vinogradara sve manje u rumskoj općini, ovaj se običaj tradicionalno obilježava u rumskoj udruzi godinama. O njegovoj važnosti govori i činjenica da je uvršten u katalog nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji.

Susret Gibarčana

Blagdan sv. Vinka obilježila je i Zavičajna udruga *Gibarrac* u okviru 26. susreta Gibarčana koji je održan u Čepinu (Hrvatska). Gosti su došli iz Beča, Slavonskog Broda, Slatine, Petrinje, Lipika, Okučana, Novog Sada, Srijemskih Karlovaca, Šida, Tovarnika te Osijeka i okolnih mjesta.

Lozu su simbolično orezali **Martin Kopic** i **Šćepo Proleta**. Rezali su na rod, da bude dosta vina. Skupu se obratio dr. **Đura Josić**, koji je čestitao što udruga postoji 28 godina i radi na očuvanju kulturne baštine i okupljanju Gibarčana, te naglasio da ovaj susret vidi kao prigodu za slavljenje života i zajedništva.

Pobjednik kviza o poznavanju Gibarca bio je **Josip Fišer**, koji je točno odgovorio na sva pitanja. Nastupio je i pjesnik **Mato Damjanović**, a goste je zabavljao TS *Čuvari noći*.

I. B. / S. D. / H. R.

Sv. Vinko ili Vincent od Zaragoze bio je đakon i vrstan propovjednik za vrijeme **Dioklecijanovog** progona kršćana. Prokonzul **Dacijan** ga je podvrgnuo mukama da bi se odrekao svoje vjere i potom njegovo tijelo bacio zvijerima. Prema legendi njegovo izmučeno tijelo obranio je gavran, pa su ga s kamenom oko vrata bacili u more, no more ga je ponovo izbacilo na obalu. Umro je 22. siječnja 304. godine i tog datuma obilježava se njegov spomendan. Zaštitnik je vinogradara, vinara, trgovaca vinom, ali i Portugala, Lisabona, Valencije, Zaragoze, Vicenze.

Gradska udruga umirovljenika Subotica

Na usluzi starima gotovo osam desetljeća

»Ono što posebno znači našim članovima pred zimsko razdoblje jeste mogućnost naručivanja ogrjeva uz plaćanje na deset mjesečnih rata. To se odnosi i na zimnicu, mesne prerađevine, smrznuto voće i povrće i dr. Također organiziramo i podjelu paketa humanitarne pomoći članovima i svim umirovljenicima s najnižim primanjima«, kaže predsjednik Gradske udruge umirovljenika Subotica Radovan Kovačević

Takozvano zlatno doba (umirovljenički dani) razdoblje je u životu čovjeka koje donosi i brojne »izazove« – od onih manje lijepih poput usklađivanja/prilagođavanja životnih potreba nižim primanjima, češćih zdravstvenih problema, pitanja oko vlastite vrijednosti zbog nedostatka doprinosa u raznim segmentima života do onih lijepih i ugodnih – slobodnog vremena za razne aktivnosti, među ostalim i one s unucima, putovanja, druženja... Gotovo u svemu navedenom može pomoći i ponuditi svoje usluge i aktivnosti Gradska udruga umirovljenika Subotica, osnovana 1946. godine s ciljem pomažanja svom članstvu oko socijalnog programa, programa kulture, sporta te nabave ogrjevnog materijala, životnih namirnica i ostalih potrepština.

Socijalna i humanitarna pomoć

Gradska udruga umirovljenika Subotica, uz središnju, na teritoriju grada djeluje i u 36 mjesnih organizacija umirovljenika, a trenutno ima oko 10 tisuća članova. Jedan od segmenata djelovanja spomenute udruge odnosi se na socijalnu i humanitarnu pomoć, o čemu smo među ostalim razgovorali s predsjednikom udruge **Radovanom Kovačevićem**, koji je na ovoj funkciji od 2020. godine.

»Ono što posebno znači našim članovima pred zimsko razdoblje jeste mogućnost 'pisanja' (naručivanja) ogrjeva (drvo, razne vrste ugljena i paletirana bukva) uz plaćanje na deset mjesečnih rata. To se odnosi i na zimnicu,

mesne prerađevine, smrznuto voće i povrće i dr. Također organiziramo i podjelu paketa humanitarne pomoći članovima i svim umirovljenicima s najnižim primanjima, koje osiguravaju Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje, Gradska uprava Grada Subotice, Autonomna Pokrajina Vojvodina i druge humanitarne organizacije. Primjerice, godišnje od Crvenog križa dobijemo oko 100 takvih paketa, a uvjet za njihovo dobivanje u 2023. godini bio je da umirovljenik prima mirovinu nižu od 20.631 dinar (iznos određuje PIO fond). Popis prijavljenih umirovljenika dostavljamo ovom fondu, poručujemo pakete i isporučujemo ih potrebitima«, kaže Kovačević, dodajući kako se problematikom umirovljenika s najnižim mirovinama koje nisu dovoljne za preživljavanje bave i putem posredovanja kod postupka i zahtjeva za

ostvarivanje subvencioniranih usluga javno-komunalnih poduzeća.

Od velike važnosti za umirovljenike svakako su i tzv. bazari zdravlja koje Gradska udruga umirovljenika organizira u prostorijama mjesnih zajednica svake prve srijede u mjesecu, a koji obuhvaćaju besplatne preglede krvnog tlaka i šećera u krvi, pregled vida uz mogućnost nabave naočala na više mjesečnih rata, pregled i kontrolu sluha itd.

Toplice, izleti, sekcije...

Ova udruga poseban akcent stavlja na pitanje odmora i rekreacije umirovljenika preko njihovog upućivanja na besplatno liječenje u toplicama, odmor i oporavak o trošku Republičkog fonda PIO. Udruga tako organizira odmor i oporavak u Sokobanji, Lukovskoj banji, Prolom banji, Atomskoj banji, te jednodnevne izlete na bazene, kako u zemlji, tako i u Mađarskoj, Hrvatskoj i dr.

»Za odlazak u toplice mogu se prijaviti svi umirovljenici grada, znači ne moraju biti članovi Udruge, potrebno je samo da dođu s osobnom iskaznicom, čekom od mirovine i određenom liječničkom dokumentacijom, a besplatni boravak mogu ostvariti oni čija je mirovina manja od 39.850 dinara i koji u posljednje četiri godine nisu koristili to pravo. Gradska udruga umirovljenika ima svoje odmaralište u Sokobanji s 38 ležaja. U pitanju su desetodnevni aranžmani (12.740 dinara), a ove godine je prvi termin za boravak u ovoj banji planiran od 13. do 23. svibnja. Plaćanje se obavlja u osam rata, a ovdje uračunavamo i vaučere koji su svi podijeljeni u ponedjeljak, 15. siječnja,

no najavljeno je da će ih biti još. Tko ima vaučer (10.000 dinara), razliku od 2.740 dinara plaća u četiri rate«, navodi Kovačević.

Udruga aktivno radi i na animiranju svojih članova da se u što većoj mjeri uključe u različite sekcije koje djeluju u okviru nje.

»Tu je sportska sekcija koja je izuzetno uspješna, imamo veoma mnogo pehara i gdje god sudjelujemo osvajamo prva i druga mjesta. U ove aktivnosti spadaju šah, pikado, viseća kugla, kartanje, bacanje pločica, kuglanje, ribolov, a ovdje bih istaknuo da u našoj udruzi već treću godinu prostor za djelovanje, bez nadoknade imaju šahisti subotičkog Hrvatskog amaterskog športskog kluba *Zrinjski*. Kod nas djeluje i mješoviti zbor *Adagio*, slamarska i slikarska sekcija *Lusa*, te glumačka, pjesnička, književne sekcija. U okviru Udruge djeluju i frizerski, odnosno pedikirski salon«, kaže za naš tjednik Radovan Kovačević koji ujedno poziva umirovljenike koji još nisu, da postanu članovi i da iskoriste sve pogodnosti, usluge i aktivnosti koje nudi subotička Gradska udruga umirovljenika.

Što se tiče članarine, za umirovljenike s mirovinom od 4 do 10 tisuća dinara, ona godišnje iznosi 600 dinara (mjesečno 50), od 10 do 20 tisuća – 720, a najviša članarina za umirovljenike s primanjima iznad 30 tisuća, na godišnjem nivou iznosi 1.440 dinara (mjesečno 120 din).

Svi koji se žele učlaniti u Gradsku udrugu umirovljenika, s osobnom iskaznicom i čekom od mirovine mogu otići u prostorije Udruge koja se nalazi u Ulici Save Šumanovića broj 2, radnim danima od 8 do 11 sati.

I. Petrekanić Sič

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog objekta Po+P+6

i garaže Po na k. p. br. 8406 i 8407 K. O. Donji grad, Ulica Matije Gupca u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije

(naručilac projekta – »City izgradnja« d.o.o. Subotica) Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 2. do 8. veljače 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je »Kubarch« d.o.o., Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 2. do 8. veljače 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Karneval

11. 2. 2024.

na ulicama Golubinaca
početak u 14h

Organizator HKPD "Tomislav"

Katoličko društvo
„Ivan Antunović“

Hrvatski kulturni centar
„Bunjevačko kolo“

PRIREĐUJU

14. PRELO SICANJA

11. II. 2024.

Okupljanje u središtu grada kod spomenika Presvetoga Trojstva u **17 sati**.

Sudjelovanje na Svetoj Misi u Franjevačkoj crkvi u **17.30 sati**.

Nakon Svete Mise odlazak u dvoranu HKC „Bunjevačko kolo“
sa svečanim početkom u **19.30 sati**.

Jedini uvjet nazočnosti jest odijevanje **SVEČANE BUNJEVAČKE NOŠNJE** (zimske).

PETROVARADINSKI KARNEVAL 2024 SAVE THE DATE

Subota
10. februar
od 11.00 časova

**Svečani defile karnevalskih
grupa u Podgrađu
Petrovaradinske tvrđave**

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog objekta Po+P+6

i garaže Po na k. p. br. 8406 i 8407 K. O. Donji grad, Ulica Matije Gupca u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije

(naručilac projekta – »City izgradnja« d.o.o. Subotica)
Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid

i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 2. do 8. veljače 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je »Kubarch« d.o.o., Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 2. do 8. veljače 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Pokrajinski natječaji za kulturu

NOVI SAD – Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama objavilo je više natječaja među kojima i Natječaj za financiranje – sufinanciranje projekata od značaja za kulturu i umjetnost nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u AP Vojvodini u 2024. godini. Sredstva po ovom natječaju raspodjeljuju se u više područja: suvremenog umjetničkog stvaralaštva, zaštite, njegovanja i prezentacije nematerijalne kulturne baštine (izvorni narodni ples, izvorne narodne pjesme i glazba, narodni običaji i vjerovanja i stari obrti) te objavljivanje do sada neobjavljenih izdanja knjiga i časopisa. Rok za prijave je do 19. veljače, a detaljnije informacije o natječajima dostupne su na internet-skoj stranici Tajništva: www.kultura.vojvodina.gov.rs.

Digitalizacijom od tradicije do suvremenosti

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta vodi projekt »Digitalizacijom od tradicije do suvremenosti« u okviru kojega se na društvenim mrežama prikazuju sadržaji iz kulturne baštine kao i suvremene kulturne prakse mjesne hrvatske zajednice. Projekt se realizira u periodu od godinu dana i doprinijet će boljem upoznavanju hrvatske zajednice i njezinoj većoj vidljivosti u navedenim segmentima.

Zamjenica predsjednika HKPD-a *Matija Gubec* **Antoni-ja Rudić** kaže kako je zamišljeno da se digitalizirani sadržaj prikazuje jednom tjedno putem društvenih mreža.

»Ovim projektom želimo u digitalnom formatu prezentirati običaje koje Društvo njeguje i čuva od zaborava prenoseći na mlađe generacije: *polivači, kraljice*, čuvari Božjeg groba, *priskakanje vatre, dužijanica*... Isto tako i manifestacije koje Društvo organizira godinama, a neke i desetljećima: *Gupčev bal, Noć muzeja*, dječji festival, seminar, koloniju slamarki, festival voća, godišnji koncert folklornog odjela. Povodom ovog projekta obnovili smo božićni običaj *betlemara*. Projekt pored digitalizacije manifestacija i običaja obuhvaća i neke segmente tra-

dicijske kulture, poput salašarskog mobilijara, etnoloških predmeta te objavljivanje već postojeće arhivske građe Društva«, kaže Rudić.

Projekt se realizira uz potporu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Nagrada za Nelu Horvat

SRIJEMSKI KARLOVCI – Članica i dopredsjednica HLU-a *Croart* iz Subotice **Nela Horvat** dobila je prvu nagradu za slikarstvo za tehniku batik na ovogodišnjem, 26.

po redu, Sremskokarlovačkom novogodišnjem likovnom salonu. Sudjelovalo je 60 autora (akademskih i amaterskih), a po riječima predsjednika žirija, povjesničara umjetnosti **Mileta Ignjatovića** ovogodišnji kao i prethodni saloni obiluju interesantnim radovima. Radovi se mogu pogledati u galeriji Kulturnog centra *Karovačka umetnička radionica* do 27. siječnja.

Bunjevačko prelo u Zagrebu

ZAGREB – Hrvatska mladež Bačke i Srijema u Zagrebu organizira *Bunjevačko prelo* koje će biti održano u subotu, 3. veljače, s početkom u 19 sati u restoranu *Maksimir*, na adresi Maksimirski perivoj 3. Goste će zabavljati ansambl *Hajo* iz Subotice.

Slavonsko-baranjsko-srijemski Ogranak Društva hrvatskih književnika,
Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica i Općina Tovarnik

raspisuju

Natječaj za najbolju neobjavljenu kratku priču nadahnutu djelima Antuna Gustava Matoša ili njegovim životom

Prigodom obilježavanja 110. obljetnice smrti Antuna Gustava Matoša
(Tovarnik, 13. VI. 1873. — Zagreb 17. III. 1914.)

Autor/autorica se može natjecati jednom pričom duljine do 12.000 znakova (uključujući i prorede) napisanom na hrvatskom jeziku.

Priče ne smiju biti do sada objavljene u tisku, na internetu ili u video/ audio zapisu.

Priče koje se neće referirati na Antuna Gustava Matoša i njegovo djelo neće se uvrstiti u konkurenciju, kao ni priče koje budu dulje od 12.000 znakova s proredima, što je približna duljina prvoobjavljene Matoševe priče *Moć savjesti* (objelodanjene 13. kolovoza 1892., u *Viencu* br. 33).

Priču treba poslati, uz navedeno ime i prezime autora/ice, adresu, e-adresu, broj telefona/mobitela i kratku biografiju (do 1000 znakova), na službeni mail Ogranka: **dhksbs@gmail.com do 30. travnja 2024.**

Suorganizatori će imenovati povjerenstvo sastavljeno od književnika i/ili književnih kritičara, koje će izabrati tri najbolje priče čiji/e će autori/ice, biti nagrađeni/e prigodnom poveljom i novčanim iznosom:

nagrada 400 eura

nagrada 300 eura

nagrada 200 eura

Proglašenje najboljih priča održat će se u Tovarniku u sklopu manifestacije 8. dani Antuna Gustava Matoša, u lipnju 2024.

Prijavom na natječaj autori i autorice pristaju na objavljivanje odabranih priča u posebnom zborniku ili publikacijama Ogranka DHK bez naknade.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

Nove digitalizirane knjige

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata kontinuirano radi na digitalizaciji monografskih publikacija i periodike od iznimnog značaja za proučavanje kulturne povijesti ovdašnjih Hrvata. Kako su priopćili, Zavod je digitalizirao još nekoliko vrijednih i raritetnih izdanja objavljenih početkom 20. stoljeća među kojima posebice ističu molitvenik *Pobožnost na slavu djetesćeta Isusa od Praga. Sastavljena po J. Prčić* koji je u vlastitoj nakladi objavila **Janja Prčić** (Subotica, 17. X. 1873. – 29. IV. 1956.). Kako se prošle godine navršila 150. obljetnica njezina rođenja, ovaj će molitvenik javnosti prikazati samo jedan njezin prinos kulturi i duhovnosti. Ona je sestrična o. **Gerarda Tome Stantića** čiji se molitvenik pod naslovom *Naš Maleni Čudotvorni Kralj* također može čitati na mrežnoj stranici Zavoda.

Na web stranici Zavoda (www.zkvh.org.rs) u rubrici »Digitalizirana Baština – Knjige« od siječnja su dostupni i sljedeći naslovi: Gerard Stantić, *Naš Maleni Čudotvorni Kralj : sastavili i izdali Somborski karmelitani*, 1917.; Janja Prčić, *Pobožnost na slavu djetesćeta Isusa od Praga / sastavljena po J. Prčić*, 1928.; *Pobožnost : prigodom pohađanja Bunarića i svetih mjesta*, 1929.; Árpád Lipót Várady, *Tumačenje otajstvih slavne svete krunice*, 1916.; Ljudevit Quotidian, *Sveti čas : posvećen uspomeni svete smrtne borbe Gospodina našega Isusa*, 1931.; Balint Vujkov, *Bajka o mravljem caru*, 1953. i Blaško H. Vojnić, Franjo Bašić, Baraba Bečarović [Balint Vujkov] *Pupoljci : lirske pjesme*, 1934.

Projekt digitalizacije odvija uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH.

VII. Šokačko veče u Vajskoj

Zabava uz tamburaše

HKU Antun Sorgg iz Vajske priredilo je i ove godine svoju pokladnu manifestaciju, sedmo po redu, *Šokačko veče*. Večer je održana u subotu, 20. siječnja, u restoranu *Bački dvor* na jezeru Provala.

U uvodnom obraćanju predsjednik udruge **Krunoslav Šimunović** zahvalio se svima na dolasku, kao i svima onima koji godinama podržavaju rad udruge. Manifestaciju je otvorio vukovarsko-srijemski župan **Damir Dekanić**, kao predstavnik županije koja tradicionalno podupire tamošnje Hrvate.

»Već godinama sam gost na ovoj večeri, ali mogu vam reći da nijednom nisam bio ovako iznenađen. Veliko je bogatsvo vidjeti ovoliko djece, koji će nastaviti čuvati svoje kulturno naslijeđe«, kazao je Dekanić.

U kulturnom programu nastupila su djeca iz udruge s pjesmama i plesovima. Za dobar provod ove godine bio je zadužen tamburaški ansambl *Ruže* iz Subotice, a priređena je i tombola.

Među ostalim, manifestaciji su nazočili i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i ministar za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije u tehničkom mandatu **Tomislav Žigmanov**, kao predstavnici Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Mladeži i MO DSHV-a u Vajskoj i Katoličke crkve.

A. Š.

60 godina Zavičajnog muzeja Ruma

Novo ruho za novo razdoblje

»Temeljno je izvučena vlaga, urađena je zamjena stolarije, dio elektroinstalacije, limarski radovi. Zgrada muzeja je ponovno ožbukana i napravljen je novi koncept prostora za stalni postav«, navodi viša kustosica Snežana Janković

Zavičajni muzej Ruma proslavio je 60 godina postojanja. Osnovan je 1. ožujka 1962. godine rješenjem Narodnog odbora Općine Ruma kao Zavičajni povijesno-prirodnjački muzej s precizno utvrđenim zadatkom da radi na iskopavanju, sakupljanju i sređivanju zbirki predmeta, slika i zapisa povijesne vrijednosti, zatim da organizira izložbe i predavanja te tako omogućiti učenicima i ostalim građanima da upoznaju svjedočanstva prošlosti. Novoformirana ustanova počela je s radom 1. svibnja 1962. godine, ali pod službenim nazivom Zavičajna muzejska zbirka. Prve godine postojanja mijenjala je lokacije, a od 1963. godine smještena je u objekt tzv. Pejačevićeve gimnazije, gdje se i danas nalazi. Muzej u Rumi u šest desetljeća postojanja prošao je različite faze razvoja: od zavičajne muzejske zbirke, preko muzeja gradskog tipa do muzejske institucije regionalnog značaja.

Monografija za jubilej

U povodu obilježavanja jubileja tiskana je i predstavljena rumskoj javnosti u prosincu monografija *Zavičajni muzej Ruma 1962 – 2022*. Knjiga sadrži pregled istraživanja tijekom šest desetljeća postojanja muzeja, važnih trenutaka u njegovoj povijesti te podatke o zaposlenima koji su muzej oblikovali kroz godine.

»Prikupljanje materijala za opsežnu građu monografije trajalo je dugo. Ne mogu precizirati u godinama, ali od kada sam počela raditi u muzeju, a to je više od četvrt vijeka, prikupljala sam materijal. Dio materijala prikupila sam od starijih kolega koji su pričali i prisjećali se vremena otvaranja muzeja. Puno toga sam saznala listajući dokumente i arhive«, kaže autorica knjige i viša kustosica rumskog muzeja **Snežana Janković** i dodaje: »Prvi dio knjige govori općenito o povijesti muzeja: kada i kako je počeo raditi i kada je bila prva postava. Tu su i podaci o zaposlenicima kojih nije bilo puno u šest desetljeća rada. Tijekom vremena, stručnim radom, sakupljanjem građe, objavljivanjem različitih publikacija, zbornika i knjiga, bavilo se desetak ljudi. Drugi dio monografije posvećen je isključivo muzejskim eksponatima. Oni se čuvaju u četiri

različita odjela, a u petom se nalazi dokumentacija u kojoj se čuva povijest rada muzeja: dokumenti o događajima, fototeka i henoroteka. Eksponati su podijeljeni po odjelima: arheološko koje ima više zbirki, zatim povijesni, etnološki i umjetnički odjel. Treći dio knjige posvećen je rezultatima rada muzeja, svim dosadašnjim programima, izložbama, promocijama knjiga, različitim književnim i muzičkim večerima, večerima dokumentarnih filmova. Kada se sve sabere, tu je više od 800 programa za šest desetljeća rada. Posljednji dio knjige posvećen je izdavačkoj djelatnosti muzeja kojom smo se počeli baviti 1994. godine. Muzej je za 60 godina postojanja objavio oko 90 izdanja«.

Legati kao polazište

Zgrada Zavičajnog muzeja Ruma najstariji je i prvi katni objekt u gradu. Zgrada potječe iz 1772. godine. S rimokatoličkom crkvom, izgrađenom 1813. godine, i župnim dvorom, izgrađenim 1815., čini jedinstven autentičan urbanističko-arhitektonski kompleks gradskog tipa. Svi navedeni objekti zadužbina su obitelji **Pejačević**. U oporuci iz 1762. godine osnivač Rume **Marko Aleksandar** baron **Pejačević** obvezao je svog nasljednika **Josipa** da u gradu podigne konfesionalnu mješovitu školu za rimokatoličku i pravoslavnu djecu s rumskog i iločkog vlastelinstva. Na osnovu plana, za sada nepoznatog bečkog arhitekta, izveo je gradnju prvo stručni graditelj iz Petrovaradina **Johann Mane**, a zatim zidarski majstor **Michael Weich-**

mann, koji je i dovršio započetu zgradu. Ovim je posljednja volja barona Pejačevića ispunjena i Ruma je dobila svoju školu u vidu impozantnog zdanja.

»Ono što je važno reći za sam nastanak i funkcioniranje muzeja su legati, odnosno pokloni. Muzej je stvorila grupa ljudi koja se bavila prošlošću (ljubitelji prošlosti i antikviteta), koja je donirala svoje kolekcije. Tako su nastale prve zbirke. Vremenom smo nastavili dobivati darove. Imamo veliki broj umjetničkih i arheoloških eksponata i jedan farmaceutski legat«, kaže Janković.

Muzej je, zbog problema vlage, radio i bez stalnog postava u prizemlju.

»Nekoliko se puta dogodilo da muzej zatvori prizemlje zbog vlage. To je dio gdje je izložena naša stalna postavka s poviješću, arheologijom i etnologijom. Budući da se radi o građevini koja potječe iz 1772. godine, stoljeća su donijela ono što je neminovno a to je problem vlage. Zbog toga se više puta događalo da je muzej radio bez stalne postavke. Na katu smo održavali programe u vidu tematskih izložbi i različitih promocija i vrijednih izdanja naših kolega. Zatim revije filmova, etno večeri. Tematska izložbena djelatnost obilježila je naš rad zahvaljujući kojoj smo imali stalnu komunikaciju s publikom i bili posjećeni bez obzira na to što smo u nekim vremenima morali zatvoriti donji dio zgrade«, ističe Janković.

Čuvamo našu nacionalnu raznolikost

Ruma je od svog nastanka, kao i danas, multinacionalna sredina. U zbirkama muzeja postoje dragocjeni predmeti iz prošlosti, ne samo u povijesnom nego i u etnološkom smislu.

»Etnološka zbirka čuva narodne nošnje hrvatske i njemačke nacionalne zajednice. Prije Drugog svjetskog rata

Ruma je bila većinski njemački grad. U našoj povijesnoj zbirci također imamo puno dokumenata iz tog razdoblja. Imali smo večeri posvećene hrvatskoj i slovačkoj nacionalnoj zajednici. Posljednja izložba koja je održana u našem prostoru bila je posvećena upravo hrvatskoj nacionalnoj zajednici kada su predstavljene hrvatske narodne nošnje, ručnici, ručni radovi iz prošlog vremena te dokumenti vezani za doseljavanje Hrvata na ove prostore. Muzej u Rumi čuva sve ono što je iz prošlosti grada«, kaže naša sugovornica.

Zaposleni u ovoj ustanovi ističu da su ponosni što Ruma, poput velikih gradova kao što su Beograd, Novi Sad i Niš, ima svoj muzej.

»Kada turisti dođu u Rumu, imaju što lijepo vidjeti. I u vrijeme kada nismo imali stalnu postavku, uvijek je bila neka zanimljiva izložba ili predavanje. Osim izložbi iz naše zemlje, dolazili su nam i gosti iz inozemstva. Imamo dobru suradnju s muzejima iz Hrvatske, iz Osijeka i Našica, te veoma dobru suradnju s kineskim veleposlanstvom. S njima smo organizirali više od 40 izložbi«.

Poklopilo se da je povodom obljetnice muzeja počela velika rekonstrukcija i obnova muzejske zgrade zahvaljujući osnivaču muzeja Općini Ruma, ali i sredstvima koje je muzej dobio na osnovu projekata od Ministarstva kulture Srbije i Pokrajine.

»Temeljno je izvučena vlaga, urađena je zamjena stolarije, dio elektroinstalacije, limarski radovi. Zgrada muzeja je ponovno ožbukana i izrađeno je idejno rješenje za stalnu postavu. U 61. godinu postojanja ulazimo s obnovljenom zgradom. To je novo poglavlje u povijesti našeg rada, u potpuno obnovljenom prostoru, gdje ćemo imati stalnu postavu u kontinuitetu«, navodi Janković.

S. D.

Uključenost vjernika laika – pravo, čast i obveza

»Uključenost vjernika laika u život mjesne Crkve« bila je tema XXXII. Razgovora koji je održan prošloga tjedna u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici, u sklopu *Dana biskupa Ivana Antunovića*.

»Opći zaključak prošlogodišnjih Razgovora mogao bi biti kako je uloga angažiranih vjernika laika u mjesnoj Crkvi zaista vrlo velika i važna. Analizirajući naše mjesne prilike, ne možemo se oteti dojmu da bi mogla biti i više iskorištena. To trebaju shvatiti kako svećenici i biskup, tako i sami laici kojima je angažman u Crkvi ne samo pravo nego i čast i obaveza«, kazao je u uvodnom dijelu, a u ime organizatora manifestacije, predsjednik KD-a *Ivan Antunović* vlč. **Josip Štefković**.

Ove godine laicima je dana prilika da iznesu svoje stavove i iskustva na ovu temu, te se okupljenima predstavilo troje angažiranih laika u mjesnoj Crkvi – katehistica i vjeroučiteljica **Nevena Gabrić**, katedralni zborovođa i orguljaš **Miroslav Stantić** te ravnatelj Caritasa Subotičke biskupije **Gábor Ric**.

Doprinos svojoj sredini

Vjeroučiteljica **Nevena Gabrić** odgojena je u kršćanskom duhu, te je nastavila ono što joj je usađeno. Pjevala je u katedralnom zboru, pomagala oko Crkve, a radeći kao vjeroučiteljica svjedoči svoju vjeru među učenicima.

»Moja je radost i zahvalnost što mogu dati doprinos sredini i zajednici koju volim i poštujem. Biti vjeroučiteljica je divno zvanje, ali nekad mi se čini da je puno teže doći do srca roditelja nego do srca djece. Dječji dolazak na župni vjeronauk, u crkvu, uvijek ovisi o volji roditelja te je puno važnije doći do roditelja i njima posvjedočiti važnost vjere kako bi ona zaživjela u njihovim obiteljima«, kaže **Gabrić**.

Govoreći o broju vjernika laika koji su angažirani u životu mjesne Crkve, **Gabrić** kaže:

»Kada netko hoće biti angažiran, onda se uključi u puno stvari, a kad netko ne želi, teško ga je u bilo što privući. Svi oni koji se puno zalažu i rade primjer su i poticaj i meni da dam od sebe što više mogu i znam«.

Naviještati kršćanske vrijednosti

Katedralni zborovođa i orguljaš **Miroslav Stantić** ujedno je i profesor u subotičkoj Muzičkoj školi. Njegov afinitet prema glazbi i glazbeno stasavanje, kako je kazao, vezani su uz crkvu. Već dvanaest godina je na mjestu kate-

dralnog zborovođe, a u tom razdoblju glazbeni život u katedrali podignut je na višu razinu. To se ogleda u programima koncerata, radu s mlađim generacijama crkvenih glazbenika, istraživanju i prezentaciji zavičajne glazbene baštine. A takve programske aktivnosti, po njegovim riječima, doprinose ugledu i prepoznatljivosti mjesne Crkve.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Jesam li uz Isusa?

»Uloga vjernika laika u Crkvi je dvo-smjerna putanja uz zajedničku suradnju na izgradnji kako umjetnosti tako i drugih ljudskih i kršćanskih vrijednosti. Naše, ili u ovome slučaju moje poslanje jeste pokušati glazbom naviještati spomenute vrijednosti kako s ljudima s kojima radim, tako u Muzičkoj školi, u umjetničkim i znanstvenim krugovima te tako doprinositi ugledu i promoviranju naše glazbene i umjetničke baštine kao i ugledu mjesne Crkve u kojoj djelujem kao glazbenik«, kazao je Stantić.

Pozvani na velika djela

Ravnatelj Caritasa Subotičke biskupije Gábor Ric ističe kako su ljudi od Boga pozvani na velika i čudesna djela.

»Već skoro 17 godina radim u Caritasu. Caritas, otjelotvorena ljubav, je treći stup Crkve, kada sve ono što smo naučili i snagu koju smo primili putem sakramenata trebamo pretočiti u konkretna djela, odnosno pomoći u rješavanju problema ljudi u potrebi. Naša zadaća je da reagiramo, da budemo posrednici u Božjoj ljubavi prema toj osobi«, kaže Ric.

Caritas Subotičke biskupije skrbi o 1.219 starih osoba na teritoriju ove, a djelomice i Zrenjaninske biskupije. Prošle su godine imali 36.000 kućnih posjeta i 93.000 pruženih usluga.

»Podijelili smo 1.339 paketa hrane, ovdje u Caritasovom uredu u Subotici imali smo preko 2.500 kontakata, gdje su ljudi ili ušli ili zvali, većim dijelom tražeći, a manjim dijelom nudeći neku vrstu pomoći«, kaže Ric.

Tijekom večeri **Marko Križanović** kazivao je stihove **Alekse Kokića Bunjevci biskupu Antunoviću** koji su napisani o 50. obljetnici Antunovićeve smrti i objavljeni u *Subotičkoj Danici* za 1938. godinu.

Podsjetimo, KD **Ivan Antunović** iz Subotice svake godine u siječnju obilježava obljetnicu smrti biskupa **Ivana Antunovića** po kome i nosi ime. Ovo-ga puta bila je riječ o 136. obljetnici. Sveta misa tim povodom služena je 7. siječnja u subotičkoj katedrali, a 12. siječnja položeni vijenci na obližnji Antunovićev spomenik.

D. B. P.

Tko je Isus iz Nazareta, pitao su se njegovi suvremenici. Njegovo naučavanje praćeno čudesima za neke je bio dovoljan dokaz da povjeruju da je on Krist. Mnogi su ga i osporavali, osuđivali ga da krši Zakon i druži se s ljudima upitnog morala. Tako je u narodu nastala podjela kada je u pitanju prihvaćanje Isusa. I danas ga neki osporavaju, a neki u njega vjeruju. Na kojoj strani smo mi? Možemo li hodati po granici i prigodno odabirati stranu? Može li se biti indiferentan?

U Kafarnaumu

Markovo evanđelje opisuje događaj vezan za Isusovo naučavanje u sinagogi u Kafarnaumu (usp. Mk 1,21-28). Evanđelist piše kako je narod bio zanesen njegovim naukom jer je naučavao »kao onaj koji ima vlast, a ne kao pismoznanci« (Mk 1,22). Već po načinu poučavanja Isus se razlikovao od pismoznaca i ondašnjih učitelja. U njegovu nauku prepoznavao se autoritet koji nijedan učitelj ne posjeduje, niti može posjedovati. To je privlačilo slušatelje i izazivalo njihovo divljenje. Mnogima je bilo dovoljno da po tome u njemu prepoznaju onoga kojega su proroci najavili. Ipak, farizeji i pismoznanci nisu bili spremni prepoznati i prihvatiti Mesiju, pa su Isusa osuđivali zbog načina njegovog naučavanja, te mu upućivali brojne kritike. Još više im je smetalo što se narod njime oduševljava i prihvaća ga i sve je više onih koji ga nasljeduju.

Ono što su njegovi neprijatelji mislili u Kafarnaumu je izrekao zloduh u jednom opsjednutom čovjeku. Međutim, Isus, naočigled naroda ušutka zloduha i zapovjedi mu da napusti čovjeka, što se i dogodilo. Ovaj događaj ostavi još snažniji dojam na prisutne nego dotadašnje naučavanje. Piše evanđelje kako se po svoj Galileji pročulo o Isusu

nakon ovog događaja. Ta vijest okupila je još onih koji su ga prihvaćali i slijedili, ali i onih koji su bili protiv njega, te priželjkivali riješiti ga se.

Uz Isusa

Ovo što nam je zapisao Marko nije tek jedan zanimljiv događaj iz Isusova života. Za nas koji ove nedjelje slušamo o ovoj zgodi to je mnogo više. Iako sjedimo na misi u crkvi, ne znači nužno da uistinu prihvaćamo Isusa i njegov nauk. I tada su u sinagogi sjedili i oni koji su bili njegovi nasljedovatelji, ali i oni koji su bili protiv njega. Ovaj događaj nas propituje jesmo li mi prepoznali u Isusu Mesiju, jesmo li mi oni koji će oduševljeno ići za njim ili odbacujemo njegov nauk iz nekog razloga.

Pristati uz Isusa nije samo iz običaja, navike ili nekog sujevjerja doći nedjeljom na misu, niti je dovoljno to što smo kršteni, što ga se sjetimo kada nastupe teškoće. Prihvatiti Isusa kao Krista je slijediti ga svaki dan, kao što su činili njegovi učenici. Biti na Isusovoj strani i onda kada nastupe teškoće i osude, onda kada je neizvjesno što će se dogoditi jer ga ne želimo napustiti. U Isusovo vrijeme bilo je mnogo onih koji su se trenutno njime oduševili, željni senzacije i nečeg drugačijeg, ali su oni brzo od njega otpali, pa kada su nastupila teška vremena stali su uz one koji su vikali »Raspni ga!«.

Mnogo je toga čime će nas Isus i u dvadeset prvom stoljeću oduševiti, ali nemojmo biti ljudi željni senzacionalizma, koji su uz Isusa jer nam trenutno treba nešto drukčije, jer smo trenutno prepoznali njegovo djelovanje, koje nas je oduševilo. Onaj tko je Isusov uz njega je uvijek, časti ga i slavi svojim životom; uz Isusa je i kad moli u suzama, kada nastupe nevolje svoga Učitelja ne napušta nego onda još snažnije svjedoči svoju pripadnost njemu.

Obitelj Marije i Luke Dulića iz Đurđina

Žena koja je rodila petnaestero djece

»Sjećam se da se bačo '77. hvalio kako školuje osam đaka. Tad nam je bila najveća 'gužva'. Jedna sestra je studirala, troje je išlo u srednju, a nas četvero najmlađih u osnovnu školu«, kaže kćerka Marija Dulić

Iako već godinama »oru nebeske njive«, **Marija i Luka Dulić** iz Đurđina bračni su par kojega se mnogi sjećaju i o kojemu se i danas govori. S petnaest živorođene djece, od kojih su troje umrli kao bebe, bili su oni i ostali najbrojnija obitelj u selu, ali i okolici.

Marija i Luka (nadimak **Morkan**) su se vjenčali 1942. i u braku su bili 54 godine. Othranili su dvanaestero djece od kojih je živo još šestero. Uspomene na roditelje i odrastanje u tako brojnoj obitelji podijelila je s nama kćerka **Marija Dulić** (i udana Dulić), trinaesto dijete Marije i Luke.

»Neću valjda za troje dice živit«

»Naša mama je bila vedrog duha i nikad nervozna – ona je sve to nosila«, riječi su kojima je Marija opisala mamu.

Na pitanje je li joj nekada mama govorila zašto je imala toliko djece, Marija prepričava njezinu izjavu kada joj je nakon što je rodila troje djece, sljedećih troje zaredom umrlo kao bebe.

»'Neću valjda za troje dice živit', bio je mamin komentar koji su svi prepričavali kada su je upitali hoće li imati još djece nakon što je troje pokopala. Poslije je rodila još nas devet«, kaže Marija.

Prvo dijete, Mariju, je rodila s 20, a posljednje s 47 godina.

»Prvo su rođeni **Pere** '43., **Alojzija** '45. te **Ivan** '46. Poslije rata je bila velika glad i neimaština pa joj je zaredom troje djece umrlo. Kažu od tetanusa, dva dječaka i curica: **Pajo**, **Nikola** i **Ana**. Nakon njih rođen je **Lazo** '52. pa **Kata** '54., **Anđelija** '56., **Amalija** '58., **Josip** '59., **Bernadica** '62., **Marija** '64., **Anica** '67. i **Đurdica** '70.«, završava nabranje Marija i objašnjava kako je između najstarijeg i najmlađeg djeteta razlika 27 godina te da je još veća razlika između najstarijeg i najmlađeg unučeta – 40 godina.

Zbog velike razlike u godinama rođenja Marija i Luka nikada nisu živjeli sa svom svojom djecom istovremeno.

»Sjećam se da se bačo '77. hvalio kako školuje osam đaka. Tad nam je bila najveća 'gužva'. Jedna sestra je studirala, troje je išlo u srednju, a nas četvero najmlađih u osnovnu školu.«

I pored puno djece, Marija kaže kako su im roditelji svi-ma pružili mogućnost obrazovanja čak i do sveučilišnog, a da su sinovima kupili po osam jutara zemlje.

»Nikad se nisam osjećala sirotom. Najstarija sestra digne kredit i kupi nam najljepše haljine što nitko u selu nema i svi misle da smo mi jako bogati, a kad pogledaju koliko radimo misle opet da smo siromašni. Imali smo sposobnog baču koji je dobivao obilje ideja kako prehraniti svoju obitelj, a puno smo i mi djeca radili – po cijeli dan. Mama nam je usadila ljubav prema životinjama i prirodi i kao maloj mi nije palo na pamet otići se igrati, a da krave nisam namirila. Sjećam se da su mi ruke bile toliko od žuljeva da sam kroz dlan mogla provlačiti iglu kada sam išla u školu«, priča Marija.

Prisjeća se ona, za to vrijeme, inovativnih poslovnih ideja svojega oca.

»Imali smo prvi silos u selu i puno godina nakon mog bače je netko izgradio sljedeći. Imali smo predivan veliki staklenik (od pravoga stakla) u kojemu smo uzgajali za nas i za prodaju razno povrće. Uzgajali smo i sjemenske lubenice na četiri jutra. Svi iz sela su dobivali besplatno tad lubenice od nas, samo su nam morali vratiti špice jer je tata imao ugovor sa *Semenarom* iz Ljubljane. Naravno, obrađivali smo i zemlju, uzgajali razne domaće životinje, od kojih smo najviše imali krava. Bačo je imao i jako volio i konje. Prije svega služili su nam za prijevoz, a kasnije je imao i trkače«, nabraja Marija i dodaje kako je njezin otac poslovne ideje dobivao s čestih putovanja po tadašnjoj Jugoslaviji.

Osim u poslovnom, Marija kaže kako joj je otac bio aktivan i u društvenom i vjerskom životu sela te da je bio dugogodišnji crkveni općinar.

Marija i Luka s djecom, 1974. godine

S lijeva na desno gornji red: Alojzija, Lazo, Kata, Ivan, Anđelija, Pere, Amalija
S lijeva na desno donji red: Bernadica, Anica, Đurđica, Marija, Luka, Marija i Josip.

Potomci u Srbiji, Hrvatskoj i Italiji

Među brojnim obiteljskim anegdotama koje nam je Marija ispričala nalazi se i priča o vjenčanju njezinih roditelja koji su se građanski morali vjenčati dva puta.

»Vjenčali su se u đurđinskoj crkvi, a građansko vjenčanje je bilo u Žedniku jer je ondje pripadao dio Đurđina – Pavlovac, gdje su živjeli. Dokument s njihova vjenčanja i ostale papire Mađari su zapalili kad su nakon rata odlazili, što je bačo doznao tek '74. kada je pravio novu osobnu iskaznicu. Tada su mu rekli da je njegov status nevjenčan. Što će, vratio se po mamu na salaš, stavio ju u gik i doveo ponovno na vjenčanje. Ispadne da su dobili petnaest izvanbračne djece«, smije se Marija.

Navodi ona i kako je interesantna priča o njihovom pravom (prvom) vjenčanju.

»Mamin otac **Janika Horvacki** bio je jako strog i u 'mijani' se zakačio sa starijom braćom moga baće. Već se tada govorilo da Luka gleda Mariju te je dida Janika zaprijetio da se za njega neće udati. Ipak, bačo je preko njiva, od Pavlovca do Zivalovog kraja gdje su živjeli Hor-

vacki, došao po mamu i tako je ona 'uskočila'. Ubrzo su se obitelji pomirile te su se i vjenčali.«

Početak braka obilježilo im je Lukino devetomjesečno odsustvo. Nakon oslobođenja Subotice odveden je kao čistač fronta u logor u Mađarsku odakle je, nakon što su Rusi oslobodili logor, završio na Karpatima. Ondje je dobio tifus i malariju te se tako bolestan vraćao pješice kući. Za to vrijeme rodilo mu se drugo dijete, priča Marija.

Ovaj bračni par najprije je živio na Lukinom rodnom salašu na Pavlovcu u zajednici. Potom su napravili svoj salaš, također na Pavlovcu, da bi se '60-ih preselili u Đurđin gdje su ponovno napravili kuću u kojoj su oboje i umrli, Marija u 73., a Luka u 82. godini života.

Potomci Marije i Luke Dulića žive u rodnom im Đurđinu, Subotici, Arandelovcu, Zagrebu i Bolzanu (Italija). Njih preostalih 6 sestara, 24 unučeta i sada već i brojna prauučad viđaju se, kaže Marija, barem jednom godišnje. Ističe ona i kako su odgojeni u vjeri, naučeni da se poštivaju te da je u njihovoj obitelji sloga uvijek bila najvažnija.

J. D. B.

O prezimenima bačkih Hrvata (LXIX.)

Knezi

Koncem 1930-ih u Lemešu je boravio **Toša Iskruljev**, proučavalac sela u Banatu i Bačkoj. Ostavio je dragocjen zapis o tadašnjim mjesnim prilikama u Lemešu. Iskruljev ovako započinje jedan od svojih tekstova o Lemešu: »Najjača i najrazgranatija plemićka porodica u Svetozaru Miletiću je Knezi. To je čisto bunjevačka porodica, koja se ranije zvala Semenović, a podrijetlo vodi iz Bosne. Prethodno je bila naseljena u Subotici, odakle je došla u Miletić«.

Plemićka povelja

U nastavku Iskruljev piše o obitelji **Knezi**: »Za vrijeme mađarskog kralja Rudolfa (1576. – 1608.) jedan njihov pradjed odlikovao se u borbi u korist Mađarske i, po molbi, dobio je od mađarskog kralja Matije II., 1616. godine, plemićku titulu, u znak priznanja za usluge učinjene kralju i državi. Zna se i to da je ovaj njihov predak bio knez u svom kraju, pa je u diplomu njegovo ime označeno ovako: Simeon Knezi alias (drukčije) Semenović. Vidi se da je onaj koji je diplomu sastavio na latinskom jeziku pobrkaio prezime s njegovim zvanjem. Pravo na plemstvo nisu dobili samo njegovi potomci, nego i njegov brat Samuel i njegovi potomci«. Iskruljev napominje da **Stipan Knezi (Ješkin)** (1889. – ?), predsjednik lemeške općine pred Drugi svjetski rat, posjeduje originalnu plemićku povelju.

Zaboravljeni reprezentanti

Rod Knezi iznjedrio je u Lemešu više reprezentativnih predstavnika. Njihova je uspomena u Lemešu bila živa dugo nakon njihovog odlaska iz mjesta ili njihove smrti: **Antun Knezi**, podžupan Bačke (1842. i 1843.) i posjednik u Novom Vrbasu, **Lehel Knezi** (1877. – 1945.), odvjetnik u Odžacima prije Prvog svjetskog rata, dr. **Grgo Knezi** (1892. – 1944.), poglavar isusovačkog reda u Pešti i profesor filozofije (brat ranije spomenutog Stipana Knezija), **Žigmund Knezi**, kotarski načelnik (solgabirot) u Apatinu po ukidanju Srpske Vojvodine (1861.), **Elizabeta Knezi** (1893. – 1958.), supruga predsjednika Okružnog suda u Kecskemétu **Lamberta Tormásya** i drugi.

Piše: Vladimir Nimčević

Lehel Knezi

Odvjetnik Lehel Knezi zanimljiva je povijesna figura na prijelazu iz 19. u 20. st. Poslije Prvog svjetskog rata prešao je u Mađarsku kao brojni drugi pomađareni bački Hrvati. Živio je u Baji, gdje je bio član varoške gradske skupštine. Također je bio glavni tužitelj Bačko-bodroške županije, te član i predsjednik više organizacija. Objavio je 1940. knjigu *Baja a forradalom és a szerb megszállás alatt (1918-1921)*, ili u prijevodu *Baja za vrijeme srpske revolucije i okupacije*. Knjiga je doživjela reprint 2009. Genealogija Lehela Knezija izgleda ovako: **Bartul i Ana Milašin** (vj. 18. XI. 1840. u Bačalmašu); **Bruno** (r. 20. II. 1847.) i **Julianna Juhász** (vj. 25. X. 1876. u Somboru) i Lehel (r. 16. VIII. 1877.) i **Gabriella Frey**.

Inž. Pavle Knezi

Lehelov sin **Pavle Knezi** (1908. – 1978.) bio je inženjer. Završio je peštanski Tehnički fakultet 1932. godine. Do 1940. radio je u zemljomorskoj službi u Pešti i Segedinu. Od 1955. do odlaska u mirovinu 1968. bio je predsjednikom, a zatim glavni inženjer podružnice Direkcija za vodoprivredu Donjeg Podunavlja (Alsó-Dunavölgyi Vízügyi Igazgatóság). Bio je jedan od utemeljitelja zvjezdarnice u Baji i pokretač Dana hidrogeodezije u Baji.

Stipan i Grgo Knezi

Predsjednik lemeške općine Stipan i isusovac Grgo Knezi su sinovi **Mihajla Knezija** i **Eve Vidakovića** (vj. 31. X. 1887.). Stipanov i Grgin otac **Mihajlo** je sin gorespomenutih Bartula i Ane Milašin, koji su roditelji Brune, oca gorespomenutog Lehela Knezija. Stipan je na čelo lemeške općine došao kao nositelj liste Jugoslavenske radikalne zajednice na općinskim izborima 1936. godine. Koncem Drugog svjetskog rata plemićka diploma obitelji Knezi je predana na čuvanje Lehelu Kneziju iz Budimpešte (*Miroљjub* br.11/2001.).

Vugini

O Elizabeti Knezi (1893. – 1958.), kćeri Stipana Knezija i **Franciške Mironicki** (vj. 25. XI. 1891. u Čonoplji), Iskruljev piše sljedeće: »Jedina ćerka Stipana Vuginog Knezi udala se za dr. Tormašia, predsjednika Okružnog suda u Kecskemétu. Nasljednica je kompleksa od preko 100 jutara zemlje«. Inače, dr. **Lambert Tormásy** i Elizabeta Knezi vjenčali su se u Lemešu 1917. godine.

Sjećanja jednog mehaničara na *Agrokombinat* OOUR *Sloboda*

Gospodarska tvrtka *Agrokombinat* uz Subotice u drugoj polovici prošloga stoljeća upošljavala je 1.200-1.300 radnika. Jedan od njih bio je i **Josip Horvat** iz Žednika. Radio je on preko 20 godina kao mehaničar u *Agrokombinatu* Osnovnoj organizaciji udruženog rada (OOUR) *Sloboda* u Malom Beogradu kraj Žednika.

Od gusjeničara do *John Deere*a

Horvat se na *Agrokombinatu* zaposlio nakon završene trogodišnje Željezničko-industrijske škole (ŽIŠ) u Subotici s usmjerenjem za automehaničara. Na jednom od OOUR-a kombinata, *Sloboda*, dobio je posao mehaničara koji je radio od 1971. do 1993. godine.

Kaže kako mu je posao bio popravljati poljoprivredne strojeve – traktore, kombajne i priključne strojeve poput plugova, sijačica itd. Navodi i kako su ga kada se zaposlio dočekali stari gusjeničari, a da su ga iz tvrtke ispratili novi *john deerei*.

»Gusjeničari koje sam zatekao u *Slobodi* kada sam se zaposlio ostavili su na mene veliki dojam. Ubrzo su ih za-

mijenili traktori IMT iz Rakovice. Sjećam se da je bilo puno IMT *fergusona* 535 pa 539, 533... Kombajni su svi bili *Zmajevi* i njih sam najmanje volio popravljati, jer su to ipak bili veliki i komplicirani strojevi. Sredinom '80-ih smo počeli dobivati i *john deere* traktore sa snagom od 80, 120 i 140 konja, a prvi *fergusoni* koji su stigli u *Slobodu* bili su 25 i 35 konjskih snaga«, priča Horvat.

Kako se posao širio i povećavao broj poljoprivrednih strojeva, rastao je i broj uposlenih majstora koji su ih održavali i popravljali.

»U početku nas je bilo 15-ak da bi se povećavanjem broja strojeva povećavao i naš broj. Na kraju nas je u strojarskoj radionici bilo 30-35 majstora. S nama mehaničarima u radionici su radili još i kovači, varioci, bravari, električari, garažeri, magacioneri...«, kaže Horvat i dodaje kako je pored strojara bio poseban sektor ratara koji su radili na njivama, direkcije itd.

Posljednja plaća 1 marka

Za vrijeme jednog običnog radnog dana u *Slobodi* nastala je i ova fotografija na

kojoj se vide njezini radnici. Osim Horvata, koji je u crnoj majici skroz gore, svi su pokojni. **Josip Bašić** iz Tavan-kuta čuči, a iznad njega je **Miloš Knežević** iz Malog Beograda. Pored Miloša, u uniformi portira nalazi se **Pajo Kele** iz Žednika.

Na fotografiji se vide i jedan od starijih *Zmajevih* kombajna – *zmaj* 780 i sijačica na kojoj sjede.

Horvat kaže da je iz *Agrokombinata* otišao zbog male plaće koja je nagovještavala kraj ovoga poljodjelskog giganta.

»Sve se počelo raspadati '90-ih. Radnici su masovno davali otkaze, jer je plaća bila jako mala. Moja mjesečna zarada je u to vrijeme bila marka-marka i pol. Kad bi mi stigla plaća, otišao bih što prije u Čantavir da ju zamijenim za dinare s kojima sam mogao kupiti kruh. Stavio bih ga u zamrzivač i tako sačuvao vrijednost plaće. Eto, tako je bilo tih '90-ih«, prisjeća se Horvat.

Agrokombinat je osnovan 1964., a koncem '90-ih je doveden pred stečaj. Imovina poduzeća je privatizirana, a *Sloboda* gdje je Horvat proveo najveći dio svojega radnog staža sada pripada kompaniji *Euro Petrol*.

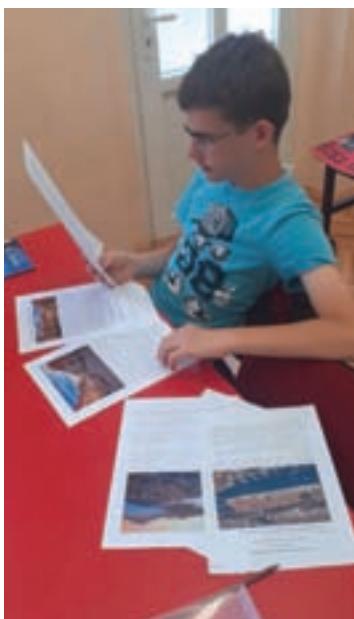
J. D. B.

U tom Somboru... i hrvatski na volju

Kažu: »Hrvatski se jezik voli znanjem«. Znaju to i naši drugari u Somboru pa nastoje redovito dolaziti u Hrvatski dom gdje se svakog ponedjeljka održava izvanškolska nastava te izučava predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Cijeli dan s našim drugarima druži se, radi, uči i igra **Bruno Dronjić**, nastavnik hrvatskog jezika i kulture. On je rodom iz Če-

pina. To je blizu Osijeka, ali sada živi u Subotici gdje također predaje hrvatski jezik. Kaže da mu je ovdje lijepo, a da posebice voli ponedjeljak jer onda putuje za Sombor. Tamo, podijeljeni u tri dobne skupine – mlađu, srednju i stariju – tijekom četiri dvosata, polaznici nastave na hrvatskom jeziku uče o svom materinskom jeziku, hrvatskoj povijesti i kulturi, o geografiji, glazbi, književnosti i mnogo čemu drugom. Postali su

Što ti se najviše svidjelo na hrvatskoj nastavi?

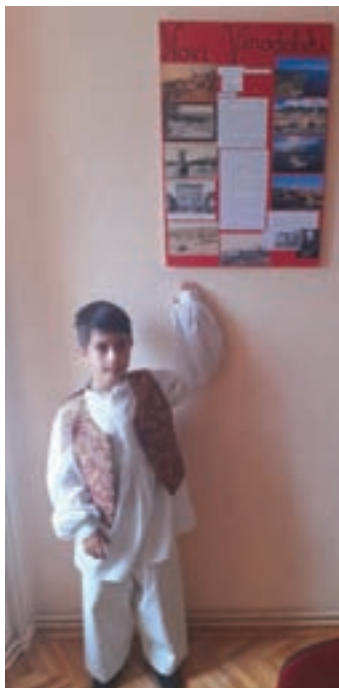
»Naučio sam svakakve priče. Najviše mi se svidjelo kada smo čitali priče i rješavali kvizove. Manje mi se svidjelo kada smo učili gdje se koji grad nalazi. Zamisliam da smo u Hrvatskoj, da se šetamo i učimo. Omiljeni lik mi je Filip u lektiri *Filip, dječak bez imena*«.

Sebastian Pekanović, 4. razred

Što ste sve naučili na hrvatskoj nastavi?

Nastavnik nas je puno toga naučio. Sada mnogo više znam. Volim dolaziti na hrvatsku nastavu, jer uvijek naučim nešto novo i družim se s prijateljima.

Mirjam Firanj, 4. razred

već nerazdvojna ekipa, čak su i putovali i to, naravno, kamo drugdje nego u Hrvatsku, u Ilok, Vukovar, Đakovo, Osijek, Novi Vinodolski.

Sretni su, jer mogu učiti, govoriti i istraživati o svom materinskom, hrvatskom jeziku. Željeli su svoju radost i zadovoljstvo podijeliti i s nama. Stoga su nam poslali puno svojih uradaka. Nemoguće ih je sve objaviti, ali pročitajte bar nekoliko njih. Pogledajte i prekrasne fotografije koje govore više od tisuću riječi, hrvatskih riječi, koje u njihovom slučaju prikazuju radost, ljubav, sreću, zajedništvo.

Bravo, drugari! Nastavite tako.

B. I.

Naš posjet Levanjskoj Varoši, Đakovu i Osijeku

Mi, učenici hrvatske nastave u Somboru, otisnuli smo se 25. studenog, s našim nastavnicima i mamama na put u Hrvatsku. Točnije, otišli smo na jednodnevnu ekskurziju u Levanjsku Varoš, Đakovo i Osijek.

Plan putovanja prvo nas je odveo u Levanjsku Varoš. Posjetili smo Osnovnu školu *Silvija Strahimira Kranjčevića* i samostan karmelićanki u Levanjskoj Varoši. U školi smo se družili i pričali s djecom, nastavnicama i ravnateljicom škole. Potom smo u samostanu sestara karmelićanki popričali s časnom sestrom koja je rodom iz naše Vojvodine, iz Sonte. Opisala nam je osobitosti njezina redovničkog reda. Zatim smo se uputili u Đakovo. U Đakovu smo vidjeli drugu najveću katedralu u Hrvatskoj i sjemenište, mjesto u kojem se školuju budući svećenici. U crkvi nam je budući mladi svećenik, naš Subotičanin **Valentino Kujundžić**, objasnio značenje pojedinih crkvenih slika i ostalih znamenitosti, sve redom djela znamenitog Hrvata **Josipa Jurja Strossmayera**. Nakon brojnih posjeta predahnuili smo i ručali u restoranu. Za ručak smo dobili pohano meso, pomfrit i kupus te za desert čokoladicu. Na povratku kući svratili smo u Osijek i prošetali Tvrdom i šetnicom uz rijeku Dravu.

Sljedeći put kad budemo išli u Hrvatsku volio bih da se na putu otisnemo sve do mora.

Ilija Firanj, 4. razred

Literarni, likovni i fotografski natječaj u povodu Dana OŠ Matija Gubec iz Tavankuta

U povodu obilježavanja Dana škole, Osnovna škola *Matija Gubec* iz Tavankuta organizira nagradni literarni, likovni i fotografski natječaj namijenjen učenicima osnovnih i srednjih škola. Cilj natječaja je stjecanje i proširivanje znanja o ovom znamenitom borcu za slobodu, čiji lik i djelo žive duže od 450 godina. Tema ovogodišnjeg natječaja je »Gupčev san«.

Svaki učenik na natječaju može sudjelovati s najviše dva literarna, jednim likovnim radom i jednom fotografijom. Literarni radovi mogu biti pjesme i prozni sastavci. Literarni radovi mogu biti napisani na srpskom jeziku i na jezicima nacionalnih manjina. Tekstovi literarnih radova trebaju biti napisani fontom *times new roman*, veličinom slova 12.

Literarni i novinarski radovi šalju se na adresu elektroničke pošte: info@osmgubec.edu.rs, a svaki rad obvezno mora sadržavati sljedeće podatke: ime i prezime autora; razred; ime i kontakt podatke nastavnika (telefon, e-mail adresa); ime i adresu škole.

Likovni radovi šalju se na adresu: OŠ *Matija Gubec* (za natječaj: »Gupčev san«), Ulica Marka Oreškovića 12a, 24214 Donji Tavankut.

Radovi koji su nepotpuno označeni ili ne sadrže potrebne podatke ne mogu biti u konkurenciji. Škola zadržava pravo objavljivanja i zadržavanja radova.

Natječaj je otvoren do 2. veljače 2024. godine, a sve pristigle radove vrednovat će stručno povjerenstvo. Bit će nagrađena tri najbolja literarna, likovna i fotografska rada u kategorijama: mlađi osnovnoškolski uzrast, stariji osnovnoškolski uzrast i srednjoškolski uzrast.

Nagrade će autorima biti uručene na svečanosti povodom obilježavanja Dana škole, 9. veljače 2024. godine.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrzdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Prodajem traktor zetor super 42, god. 1957 (oldtajmer) neispravan – povoljno. Info telefon: 064/300-76-14

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25 Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10., 29. i 30. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA ZATEČENOG STANJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta »A1 SRBIJA« d.o.o. Beograd, Milutina Milankovića br. 1ž, Beograd, podnio je dana 16. 1. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja zatečenog stanja na okoliš projekta: RADIO BAZNA STANICA »NS1612_01 SU_Verušić« na katastarskoj parceli br. 98 K. O. Bikovo (46.004811°, 19.680642°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-4/2024.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati. Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 30. 1. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zemlje Amazonije

U potrazi za kamenom zarobljenog srca

Sombor se može pohvaliti da ovdje svoj dom pronalaze ljudi iz vrlo različitih krajeva našeg planeta. U nekoliko navrata spominjala sam neke od njih koje sam imala prilike upoznati, ali ovih dana najviše mi je na pameti jedna Peruanka. Ona mi je posebno zanimljiva jer je našla sreću u mom malom gradu, a ja svoju želim pronaći u nekom djeliću njene lijepe zemlje.

Peru je zemlja fascinante i bogate povijesti, prekrasne prirode i živopisne kulture, koja privlači brojne turiste iz cijelog svijeta. Ovo južnoameričko odredište pruža nezaboravno iskustvo koje spaja tradiciju i moderan svijet, nudeći posjetiteljima razne atrakcije.

Na vrhu Anda

Jedno od najimpresivnijih mjesta u Peruu svakako je Machu Picchu, drevni grad Inka smješten na vrhu Anda. Promatranje ovog arheološkog čuda ostavlja bez daha, a ima nečeg mističnog u šetnji kamenim ulicama i divljenju arhitektonskim dostignućima starih civilizacija. Na vrhu brda pogled na zalazak sunca iznad Machu Picchua je nešto što će svaki posjetitelj zauvijek pamtit. Machu Picchu je dugo bio izgubljen za vanjski svijet sve do 1911. kada ga je ponovno otkrio istraživač **Hiram Bingham**. Ovo otkriće postalo je velika senzacija i stavilo ovo mjesto u središte pozornosti svijeta.

Lima, glavni grad Perua, također je nezaobilazna destinacija. Ovaj moderan grad nudi spoj povijesnih znamenitosti i suvremenog urbanog života. Plaza de Armas, središnji trg Lime, okružen je impozantnim zgradama iz kolonijalnog razdoblja, dok obližnje četvrti poput Mirafloresa nude eklektično iskustvo sa svojim restoranima, trgovačkim centrima i prekrasnim pogledom na Tihi ocean.

Za ljubitelje prirode Amazona i njezina fascinanta flora i fauna nude avanturističko iskustvo. Krstarenje Amazonom omogućuje posjetiteljima da istraže jedan od najbogatijih eko sustava na planetu, učeći o egzotičnim biljkama, pticama i divljim životinjama koje nastanjuju ove guste prašume.

Peru nudi i prekrasne plaže na obali Tihog oceana. Mancora je poznata po svom bijelom pijesku i izvrsnim uvjetima za surfanje, dok se u Trujillo nalaze plaže kao što je Huanchaco, gdje možete vidjeti tradicionalne ribarske brodove poznate kao »caballitos de totora«.

Peru je također domaćin mnogim festivalima i tradicionalnim događajima koji prikazuju bogatstvo lokalne kulture. Inti Raymi, festival sunca, jedan je od najvećih i najuzbudljivijih događaja u zemlji, gdje lokalno stanovništvo slavi prirodu i svjetlost sunca.

Svi smo negdje slični

Gastronomija Perua je još jedan razlog da posjetite ovu zemlju. Peruanska kuhinja slovi za jednu od najraznovrsnijih i najukusnijih u Latinskoj Americi. Probajte poznati ceviche, tradicionalno jelo od svježe ribe s limetom i ljutom papričicom, ili poznati lomo saltado, ljuti specijalitet od mesa i povrća.

Uz sve ove atrakcije treba spomenuti i nevjerojatnu gostoljubivost domaćina. Lokalno stanovništvo toplo i ponosno dijeli svoju kulturu i tradiciju s posjetiteljima, što turistički posjet Peruu čini još posebnijim.

Zaključno, putovanje u Peru iskustvo je koje zadovoljava sva osjetila, baš kao i cijela Amazonija. Od drevnih ruševina i fascinante prirode do ukusne hrane i ljubavi ljudi, Peru nudi jedinstven spoj avanture, kulture i prirodnih ljepota koji će ostaviti neizbrisiv dojam na svakog putnika. Vjerujem da život nakon Perua više nikada neće biti isti.

Gorana Koporan

Hrvatska daleko od polufinala

Potopljene nade

Tri vezana poraza smjestila su momčad izbornika Perkovca na posljednje mjesto u skupini

Nakon otvarajuće velike pobjede protiv Španjolske (39:29) na startu Europskog prvenstva u Njemačkoj niti najveći pesimisti nisu mogli zamisliti ovakav scenarij. A onda su se počeli nizati kiksevi. Jedan za drugim, ne računajući bezvrijednu pobjedu protiv slabše Rumunjske.

Sve je počelo s Austrijom

Domaća rukometna javnost, uvijek željna pobjeda i odličja (naviknule su je prethodne šampionske generacije), očekivala je rutiniranu pobjedu protiv nazovi outsidera Austrije u duelu predskupine B. Ali, umjesto očekivana dva boda na koncu je uzet samo jedan, uz računicu kako će Španjolci dobiti Austrijance u posljednjem kolu što bi značilo prijenos dva golega boda u drugi dio natjecanja. Ali, Austrija je odoljela *furiji*, ponovno odigrala neodlučno i izborila, kao druga, plasman u razigravajuću skupinu iz koje se viziraju mjesta za polufinale. Hrvatska je, ovakvim raspletom, u Köln odnijela samo bod, ali još uvijek imajući sve konce u svojim rukama.

Potop

Tradicionalno najneugodniji protivnik Francuska ponovno je pokazala zašto brojni hrvatski rukometaši i dalje imaju »kompleks trikolora«. Hrvatska se solidno

držala sve do posljednje četvrtine susreta, a onda su Francuzi preuzeli kontrolu u svoje ruke i rutinirano završili posao (34:32). Unatoč porazu, sudbina plasmana u željeno polufinale i dalje je bila živa pod uvjetom da se izbore pobjede u tri preostala susreta protiv Mađarske, Islanda i Njemačke. No, onda se dogodila Mađarska i neplanirani poraz (26:29) protiv momčadi koja Hrvatsku nije dobila još od konca prošloga stoljeća. Iako se već te večeri (subota) osjećao početni udar golemog »cunami neuspješnog vala«, Austrijanci su odigrajući još jedan remi (ovoga puta s domaćinom Njemačkom) ponovno ostavili malko odškrinuta vrata još uvijek žive nade. Hrvatska je i dalje imala neku nadu (uz određene rezultate najbližih rivala za željeni plasman među četiri najbolje selekcije ovoga Eura. Ali trebalo je, pod jedan, dobiti Island. Koji je, uzgred rečeno, igrao bez svoga najboljeg igrača i još nekoliko prvotimaca. Sredinom drugog poluvremena izabranike **Gorana Perkovca** udario je »val valova« i potop golemih razmjera je poplavio sve nade navijača na tribinama i svih onih ispred malih ekrana. Veliki poraz (30:35) i kraj agonije. Susret protiv Njemačke ostao je samo formalnost (tekst je, zbog tiskarskih rokova, pisan prije njegovog odigravanja). Slijede analize zbog čega su kola fantastične partije protiv Španjolske krenula nizbrdo. U provaliju europskog i svjetskog rukometa. Jer sada je i plasman na Olimpijadu pod velikim upitnikom!

D. P.

FOTO: Hina/EPA Christopher Neundorff

Hrvatske boksačice u Somboru na Kupu nacija

Četiri zlata i jedno srebro

U Somboru je od 16. do 21. siječnja održan 13. Kup nacija u boks za žene, a među 10 država koje su sudjelovale bio je Hrvatski boksački savez. Na Kupu u Somboru borilo se više od 100 boksačica svih uzrasnih kategorija iz europskih i azijskih država, a hrvatske reprezentativke osvojile su četiri zlatne i jednu srebrnu medalju.

»Za zlato sam se u finalu borila protiv boksačice iz Azerbajdžana. Meč je bio težak, protivnica je bila jaka, ali uspjela sam«, rekla je hrvatska reprezentativka, osvajačica zlatne medalje u kategoriji seniorki +81 kilogram **Lucija Bjelobrk**.

Lucija je najbolja hrvatska sportašica u sportovima koji nisu na Olimpijskim igrama i peterostruka je prvakinja svijeta u kik boks K 1, tajlandskom boks i savateu.

U nižim uzrasnim kategorijama hrvatske reprezentativke osvojile su još tri zlata i jedno srebrno odličje. Turnir je ove godine brojčano bio nešto slabiji, ali do sada najkvalitetniji jer su sudjelovale boksačice koje su u samo europskom i svjetskom vrhu po osvojenim rezultatima.

Na Kupu nacija uz boksačice su bili izbornik **Robert Herić**, trener hrvatske boksačke reprezentacije **Josip Cerovac** i trener Lucije Bjelobrk **Marko Žaja**. Tijekom boravka u Somboru predstavnici Hrvatskog boksačkog saveza obišli su HKUD **Vladimir Nazor** i upoznali se s radom tog društva i Hrvatima u Somboru, a razgovaralo se i o mogućnosti suradnje, prije svega u području sporta.

Z. V.

NOGOMET

Perišić potpisao za Hajduk

Kao što je bilo i najavljivano (»Vrime je, Ivane«) prošlog tjedna je hrvatski reprezentativac i službeno član **Tottenham** **Ivan Perišić** stigao na šestomjesečnu posudbu u **Hajduk**. Prema ugovoru, Perišić će igrati za jedan euro mjesečne plaće i čim bude spreman, nakon saniranja ozljede koljena, uskočit će u **bilu** momčad i nastojati joj pomoći u osvajanju naslova prvaka Hrvatske. Očekuje se kako bi svoj debi za prvu momčad **Hajduka** (nikada nije zaigrao u seniorskoj konkurenciji) mogao imati u travnju. Ivan je prilikom potpisivanja zadužio majicu sa svojim omiljenim brojem (4).

POGLED S TRIBINA

Povratak 1. HNL

Susretima 20. kola ovoga vikenda nastavlja se natjecanje u Prvoj hrvatskoj nogometnoj ligi. Proljetni dio sezone otvorit će danas (petak, 26. siječnja) **Varaždin** i **Slaven**, dok se u ostalim susretima tijekom vikenda sastaju: **Osijek** – **Rudeš**, **Istra** – **Dinamo** (subota), **Gorica** – **Lokomotiva** i **Hajduk** – **Rijeka** (nedjelja). **Hajduk** ima prednost od šest bodova i jednog susreta više od **Rijeke**, te sedam bodova i dva susreta više od **Dinama**. Objektivno gledano, glavna bitka za naslov prvaka vodit će se između dva najbolja hrvatska kluba u povijesti i

svaki osvojeni bod ovoga proljeća mogao bi biti od velike važnosti. I Splitsani (**Perišić**, **Kleinheisler**, **Kalinić**) i Zagrepčani (**Hoxha**, **Ogiwara**, **Živković**) su se dodatno pojačali za nastavak natjecanja u elitnom razredu hrvatskog klupskog nogometa, što će još dodatno podići kvalitetu ligaškog natjecanja. Slijedi nam mnogo dobrih susreta i uživanja u odličnim partijama zvučnih nogometnih imena na obje strane. Ostaje nam vidjeti tko će biti uspješniji. Hoće li se **Hajduk** nakon toliko godina čekanja konačno okriti naslovom prvaka Hrvatske ili će šampionski pokal i dalje krasiti vitrine na Maksimiru. Odgovori će početi pristizati već od prvog kola proljetnog dijela.

D. P.

Umotvorine

- * Ne planirati znači planirati neuspjeh.
- * Uz velikog čovjeka idu i velike pogreške.
- * Štedljivo hvali, a još štedljivije kudi.

Vicevi, šale...

- Konobar, što pije ona ljepotica za drugim stolom?
- Viski, 25 godina star.
- Aha, pa hajde stavi joj dvije kockice leda od mene.
- Draga, koliko si platila one nove cipele?
- Pedeset i nešto eura.
- Koliko nešto?
- Dvjesto...

Mudrolije

- * Ništa toliko ne umori čovjeka kao prazna obećanja i prazni ljudi.
- * Ovo je moderno doba! Pratimo se na društvenim mrežama, a mimoilazimo u životu.
- * Ako ti se nekada i na sekundu učini da ti negdje nije mjesto – nije ti se učinilo.

Vremeplov – iz naše arhive

Veliko prelo, 2006.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Prvi žandari u Bajmaku

Kad su Švabe doselile u Bajmak, bili su puni laki novaca. Počeli oma kupovat zemlju, samo trču za čovikom, u šaku mu se uvlače:

– Pošto taš semlja?

Bilo dosta ljudi što su se polakumili na bile novce, kurtalisali se zemlje, al posli udarili u mišalj. Jednom tako utrpali novce u ruku, a on posli lego u brazdu pa plače, ne da zemlju, al Švabo dovo silu i čovika otirali. I došle tu i druge nezgode, nove gazde kroju nadnicu, pa još biraje koga će uzet na poso i jedared se domotalo do tog da se svit uzbune, dižu ljudi glave ko ždralovi. Jedan pun ćerivi, drugi puno sinova, a sad ni zemlje a baš ni zarade, pa se svit okrenio naopako i dosta nji čekali samo mraka. Za dana uvižba di je volija, di je pun karmić, a uveče ko vilovnjak: sad ga vidiš sad ga ne vidiš – što očima to rukama. Kome je krevet prazan, ko nema ogrnjača, tom se noćom ne spava.

Knez će okrenit otaleg, pa ondaleg, al nema pomoći, svit sve vreje. Jedared počo on u sensku kuću sazivat jednog po jednog.

Bio niki dida Mata, bio silan čovik, jak i kuražan, a taki što je svakog volio i svaki ga volio. Pošten od glave do pete, a ni rad pameti nikad se nije zatrčo u komšiluk. Sazvo knez i njeg, pa bisno i goropadno š njim, ne da sebi blizo. A dida Mata:

– Nikom ja nisam sagrišio. Možem ja svakom pogledat u oči i divanit sa svakim, pa i s tvojom glavom. I da ti mene puštiš na miru, ako 'š da ostaneš na miru.

A knez ko oparen:

– Dovešću ja žandare, pa će oni divanit s vašim guzicama, samo se nemojte primirit.

Hamišan čovik bio knez, zna da dida Matu svi poštivaje, pa on to priko njeg ko poručiva svitu. A dida Mate napunio lulu, jedared puštio dim, dvared pljunio i ajd kući. Al kad prošlo dan-dva, knez dovo žandare u selo. Nji vodio niki mali čovik. Kad su ga vidili, Bajmačani mu oma nadili ime Bačela, pa samo odmanili:

– Šta će taj prcov tu?

Žandari došli, al kad su vidili kako svit vreje, ni oni ne znadu s kojeg kraja bi počeli. Bome ni oni ne smidu lako tisnit u kuću. I šta će bit, već se dalo u bubanj da svaki ima bit kod kuće. Sad će žandari vreat ko se nije zateko kod kuće: e taj je bio u nečistim poslovima, tog će oni za uši vuć i po turu tuć. Šetaje se po selu, kvrcaje na pendžere, pa se svaki mora pokazat. Došli i do dida Matine kuće, kvrcaje, a dida Mata stao na stoc, otvorio pendžer, pa njim se istrčio. Prid njim baba drži niku vrbinu od ogledalca, a on se peruškom sapuna, ko brijaće se.

– Dida Mata, šta će to sad bit? – Bačela se usprivčio, čovik bio oštar, pravo šilo.

A dida Mata se samo paštri s peruškom, sapuna se, pa onako priko posla veli:

– Vršim knezovu zapovid, a usput svršavam i svoj poso.

– Kaku to zapovid, vrag u Vas i u kneza! – kaki je mali, Bačela sve poskakiva da priko dida Matinog tura vidi šta onaj radi.

Dida Mata opet samo žulja bradu peruškom i mirno:

– Pa glavom meni je knez kazo da će žandare dovest odek u selo pa će oni divanit s našim guzicama. Eto, ljudi, izdivanite se s mojom do mile volje, nemojte vi gubit i obazirat se na to što ja i baba radimo naš poso.

Pričao Ivacko Križan

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Potli

Čeljadi moja, niki dan prvircem po televizoru kad ono baš počinje nikaki film. Sve mi ništa ko da poznajem koji je pa čekam da vidim. Kad ono iskoči da se zove »Dan potli«. Eeee, vidim ja da mi pamet još služi, pripoznam da j' to film od prija četrdest godina. I bome da vam kažem ka' su ga onda pušćali mlogo j' nastravio narod. Onaj koji ga gleda bome ni mirno spavo cigurno nedilj dana. A kažu da ga onda gledalo tušta nji u svitu, nji sto milijuna. Gleda sam ga više put pa ga nisam tio gledat ope', al zato moram ispriповidat od čega je. Bilo onda vrime ka' su se odviše natezali u svitu. Kako kažu, Zapad protiv Istoka jel obrnito. Očel se poratit, jel ni? U tom filmu su sve nadesilo kako j' bilo i kako bude dan potli. E, to vam je kraj svita, čeljadi. Jedni na druge najgorje bombe pobacali i šta sve ni. Onda dođe taj dan potli kad ni za živit na svitu. Naumiralo čeljadi, još se više razbolilo što nikad neće ozdravit. Ni trava više ne raste kako se kaže. No, pravo da kažem kako današnje vrime ni daleko odmaklo od onog već je sam u mlogome isto da ne kažem još gorje. Onaj film »Dan potli« danaske je skoro svaki dan digod u svitu. Izgleđe da se odviše malo svit opametio za četrdest godina od onog filma. Ako i jeste, onda to ko kanda ni dugo trajalo. Rata digod o's, digod se okreneš. Ako nije sa' će. Mal-mal pa se kogod priti da će se bacit ta najveća bomba jel ona manja. »Dan potli«, jel ti dana, ima na svitu i da se ni rat umišo. Ako ga nema, onda izgleđe da ga čeljade izmisli. Ta eto bila i ona korona. I to j' bilo ko »Dan potli«. Mislili da nikad neće proć al prošla j'. I kako da kažem dan potli kako j' prošla izbrojalo se što se moglo i priznalo što j' umrlo i tiraj dalje. I što j' najgorje, niko potli ni reko ni otkal ni zašto j' došla. A već divanu da će doć nova fela koja će dan potli bit još gorja neg ova što j' bila. Ako ni kaki rat jel boleština, onda nam javlju jel se pritu da će se led otopit, da će se zemlja zagrijat, da će oluje, da će zemljotresi. Da će zemlja teško ostat čitava, da će na njoj dan potli malo šta moć rast jel ostat ko živit. I bome nit se tu kogod mlogo sikira nit se brine šta će bit dan potli. Kad nam potli na kraju kažu da smo mi za to krivi, mi ne željimo povirovat. Još gorje je da ni s poslem ni baš najbolje. Divani se da će čeljad u poslu zaminjit nikake skalamerije što sade zovu roboti. I ka' sam čo di će sve ti roboti i šta će sve ti roboti radit, mal se nisam izvrnio. Pa šta će onda čeljad potli radit kad oni dođu? Ku' ćemo s nama? Šta potli? Ta, kako kažu roboti će i ratovat misto čeljadeta. Ta vidim ja da potli ni u ratu dačeljade ne triba. A i ta politika, u svitu i kod kuće na svaj glas divani kako će nam bit bolje. Možda, al to nikako da vidimo. Potlli ispadne da potli svake politike bude bolje za one što imu gibanicu, dobar bućela. Da pravo kažem za one što su vlast. A šta da vam kažem i dan potli što j' Božić bio mlogi nastavili ko i prija. I onda kad se sve to pa i više podešava sitimo se da smo se prija tribali brinit, da j' potli za sve kasno, da potli ni molitve ne pomažu. I došli smo dotle da ni dragi Bog ne može pomoć, ni dan prija, a kamoli dan potli.

U NEKOLIKO SLIKA

Risarski disnotor u Đurđinu

Foto: UBH Dužijanica

Mađarica

Mađarica je jedan od najpopularnijih kolača ovih prostora. Rijetko koje veće slavlje može proći bez nje. Sastoji se od tankih prhkih kora i čokoladne kreme, poslaganih jedno na drugo u puno slojeva. Najljepša i najukusnija je kada se služi hladna, iz frižidera.

Mađaricu je za nas kuhala **Slavica Ševčić** iz Subotice.

Sastojci za kore:

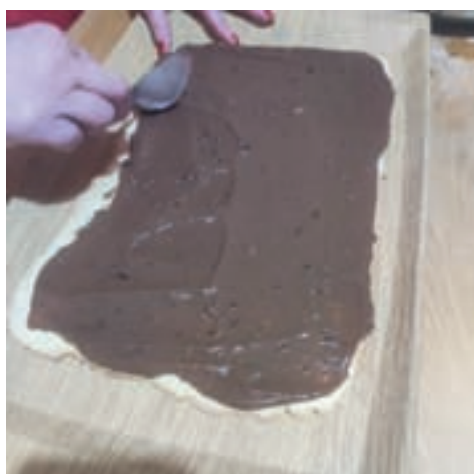
2 jajeta
250 g šećera
Kuglica svinjske masti, veličine kokošnjeg jajeta
600 g brašna
Na vrh noža soda bikarbona
Do 1 dl mlijeka

Sastojci za kremu:

1 l mlijeka
50 g kakaa u prahu
250 g šećera
6 jušnih žlica brašna
1 margarin

Sastojci za glazuru:

150 g čokolade za kuhanje
3 jušne žlice šećera
5 jušnih žlica mlijeka
1/8 margarina

Priprema:

Jaja, šećer i mast dobro umutiti mikserom. Dodati brašno i soda bikarbonu te umijesiti tijesto s malo mlijeka. Tijesto ostaviti da se odmara minimum sat vremena. Nakon toga podijeliti ga na 6 dijelova, svaki dio ponovno premijesiti i ponovno ostaviti da odmori (za to vrijeme kuhati kremu).

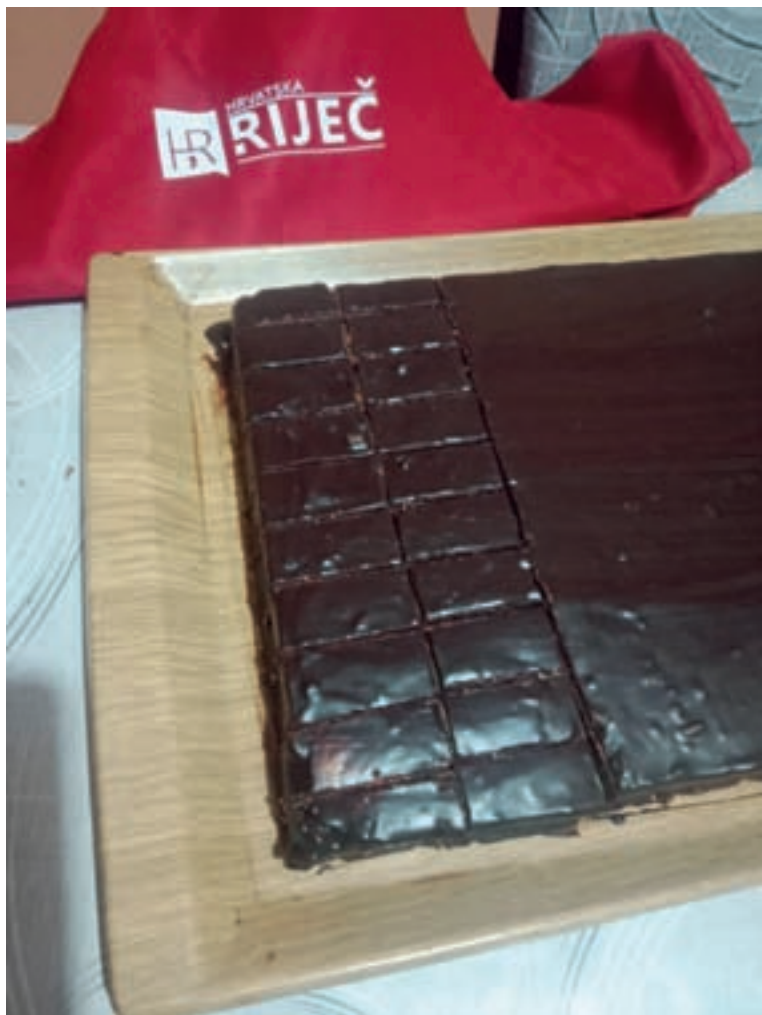
Gotovo tijesto rastanjiti na kore veličine 37x25 cm i peći na poledini pleha par minuta na 250 stupnjeva. Pleh premazati tankim slojem masti (samo jednom – pod prvu koru). Ako je tijesto umiješeno mekše, staviti ga u frižider prije razvlačenja.

Na laganoj vatri šećer, brašno i kakao skuhati u mlijeku i u tako vreo krem ubaciti margarin. Kremu miješati (ručno) dok se margarin ne rastopi. Prohlađenu kremu podijeliti na 5 dijelova i mazati na kore.

Poklopiti ju tacnom i opteretiti ravnomjerno te ostaviti da odstoji minimum 6 sati, ali ne u frižideru. Krajeve isjeći i kolač zaliti čokoladnom glazurom.

Čokoladu, šećer i mlijeko rastopiti na laganoj vatri do ključanja te ubaciti margarin. Smjesu stalno miješati dok se sastojci ne rastope. Izliti na kolač i ostaviti par sati (sada može u frižider).

Po želji isjeći na kvadrate, pravokutnike, rombove...

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+plus

JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

www.mlos.rs

011/ 715 23 00

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

HKUD VLADIMIR NAZOR

90. Velika bunjevačka - šokačka prela

HRVATSKI DOM, SOMBOR

10. 2. 2024.

TS Rujna zora, Subotica

TS Fijaker, Osijek

BOGATA TOMBOLA I VEČERA

Okupljanje od 19 sati.

Početak programa u 20 sati.

Cijena ulaznice 2.500 dinara

Informacije i prodaja karata:

HKUD Vladimir Nazor

od 18-20 sati

Informacije: 025 416019 i 064 6590715